

Acerca de este libro

Esta es una copia digital de un libro que, durante generaciones, se ha conservado en las estanterías de una biblioteca, hasta que Google ha decidido escanearlo como parte de un proyecto que pretende que sea posible descubrir en línea libros de todo el mundo.

Ha sobrevivido tantos años como para que los derechos de autor hayan expirado y el libro pase a ser de dominio público. El que un libro sea de dominio público significa que nunca ha estado protegido por derechos de autor, o bien que el período legal de estos derechos ya ha expirado. Es posible que una misma obra sea de dominio público en unos países y, sin embargo, no lo sea en otros. Los libros de dominio público son nuestras puertas hacia el pasado, suponen un patrimonio histórico, cultural y de conocimientos que, a menudo, resulta difícil de descubrir.

Todas las anotaciones, marcas y otras señales en los márgenes que estén presentes en el volumen original aparecerán también en este archivo como testimonio del largo viaje que el libro ha recorrido desde el editor hasta la biblioteca y, finalmente, hasta usted.

Normas de uso

Google se enorgullece de poder colaborar con distintas bibliotecas para digitalizar los materiales de dominio público a fin de hacerlos accesibles a todo el mundo. Los libros de dominio público son patrimonio de todos, nosotros somos sus humildes guardianes. No obstante, se trata de un trabajo caro. Por este motivo, y para poder ofrecer este recurso, hemos tomado medidas para evitar que se produzca un abuso por parte de terceros con fines comerciales, y hemos incluido restricciones técnicas sobre las solicitudes automatizadas.

Asimismo, le pedimos que:

- + *Haga un uso exclusivamente no comercial de estos archivos* Hemos diseñado la Búsqueda de libros de Google para el uso de particulares; como tal, le pedimos que utilice estos archivos con fines personales, y no comerciales.
- + *No envíe solicitudes automatizadas* Por favor, no envíe solicitudes automatizadas de ningún tipo al sistema de Google. Si está llevando a cabo una investigación sobre traducción automática, reconocimiento óptico de caracteres u otros campos para los que resulte útil disfrutar de acceso a una gran cantidad de texto, por favor, envíenos un mensaje. Fomentamos el uso de materiales de dominio público con estos propósitos y seguro que podremos ayudarle.
- + *Conserve la atribución* La filigrana de Google que verá en todos los archivos es fundamental para informar a los usuarios sobre este proyecto y ayudarles a encontrar materiales adicionales en la Búsqueda de libros de Google. Por favor, no la elimine.
- + *Manténgase siempre dentro de la legalidad* Sea cual sea el uso que haga de estos materiales, recuerde que es responsable de asegurarse de que todo lo que hace es legal. No dé por sentado que, por el hecho de que una obra se considere de dominio público para los usuarios de los Estados Unidos, lo será también para los usuarios de otros países. La legislación sobre derechos de autor varía de un país a otro, y no podemos facilitar información sobre si está permitido un uso específico de algún libro. Por favor, no suponga que la aparición de un libro en nuestro programa significa que se puede utilizar de igual manera en todo el mundo. La responsabilidad ante la infracción de los derechos de autor puede ser muy grave.

Acerca de la Búsqueda de libros de Google

El objetivo de Google consiste en organizar información procedente de todo el mundo y hacerla accesible y útil de forma universal. El programa de Búsqueda de libros de Google ayuda a los lectores a descubrir los libros de todo el mundo a la vez que ayuda a autores y editores a llegar a nuevas audiencias. Podrá realizar búsquedas en el texto completo de este libro en la web, en la página <http://books.google.com>

This is a reproduction of a library book that was digitized by Google as part of an ongoing effort to preserve the information in books and make it universally accessible.

Google™ books

<https://books.google.com>

Q. D. B. V.

DISSERTATIO JURIDICA
DE

POLYGAMIA,
INCESTU, & DIVORTIO,
IURE NATURALI
PROHIBITIS,

QUAM

PERMITTENTE INCLYTO

LECTORUM LIPSIENSIVM ORDINE,
DUCTU

DN. D. GOTTLIEB GERHARD
TITII,

SERENISSIMI POLONIARVM REGIS ET
ELECTORIS SAXONIAE IN SUPREMO PROVOCATIONVM
SENATU CONSILIARII, P. P. ET FACULTATIS
JURIDICAE ASSESSORIS,

DN. AVUNCULI AC PRÆCEPTORIS SUI,
ÆTATEM COLENDI,

AD DIEM XIV. APRIL. ANNI MDCCXII.

H. L. Q. C. PUBLICE DEFENDET

RESPONDENS AUTOR

Gottfried Pflaume, ASCANIENSIS.

LIPSIÆ,

LITERIS SCHEDIANIS.

Recusa 1720.

VIRIS
PRÆNOBILISSIMIS, AMPLIS-
SIMIS, CONSULTISSIMIS ATQUE
PRUDENTISSIMIS,

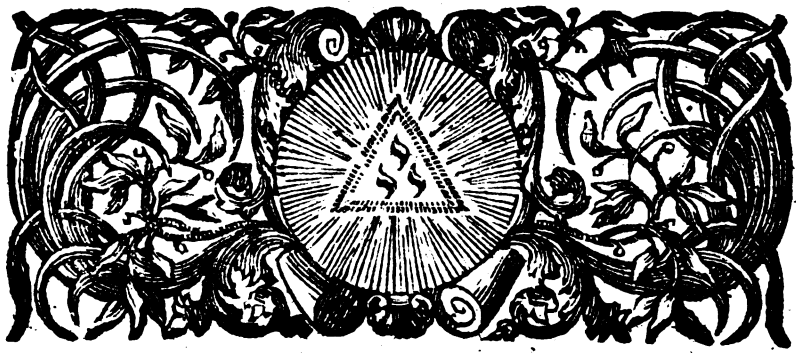
REIPUBLICÆ ASCANIENSIS
PROCERIBUS,

DN. DN.

CONSULIBUS,
URBI PRÆFECTIS,
PRÆTORIBUS, SYNDICO,
CAMERARIIS, ÆDILIBUS
ET SECRETARIO,

DN. PATRONIS ATQUE
FAUTORIBUS,

SUBMISSA ANIMI REVERENTIA
ÆTERNUM COLENDIS.

VIRI
PRÆNOBILISSIMI, AMPLIS-
SIMI, CONSULTISSIMI,
ATQUE PRUDENTISSIMI,

UT Prænobilissimis Vestris Am-
plitudinibus hoc quaecun-
que scripturæ genus sacrum
esse cupiam, una plures me
persuaserunt rationes: partim enim conna-
tus

tus quasi affectus dulcissimæ patriæ, cui Vos, Viri Excellentissimi, magna cum laude præestis, spem mihi fecit, fore, ut hoc leve opusculum; quo qualium qualium studiorum meorum rationes simul reddere conatus sum, Splendidissimi Vestri Ordinis patrocínio non æstimetur indignum; partim quoque maximus ille favor, quem Vestræ Amplitudines in me, domi morantem, benigne contulerunt, jure quodam suo poscere videtur, ut in ejus recognitionem hoc qualecunque munus chartaceum Vobis offeram; partim denique transmissa quædam a B. Parente in me obligatio postulat, ut amorem ac benevolentiam, quam Vestræ Amplitudines illi, cum adhuc in vivis esset, exhibuerunt, veluti mihi exhibitam in acceptis feram, ac Vobis perennes pro illa grates persolvam. Accipite ergo, Viri Amplissimi, serena fronte ac benigno animo, tenuem hunc laborem Academicum, Vobis a devoto cliente, devota mente, oblatum, Vestrumque favorem in meam tenuitatem larga manu effundere pergite, certo confisi, non in immemorem

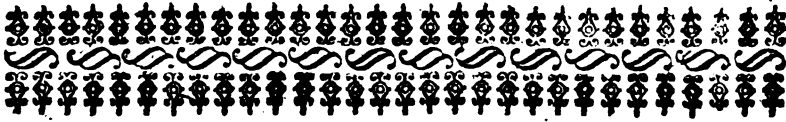
omne benevolentiae genus esse collatum, nec
 unquam collatum iri. Servet Vos DEUS
 ter O, M. in amplissimarum familiarum &
 totius patriae suavissimæ emolumentum,
 omniumque civium bonorum gaudium;
 avertat a vestris mœnibus omne bellum, dis-
 sidium, & quodvis periculum, ut cuivis bono
 amplissima gratulandi præbeatur occasio, ego
 quoque gratulabundus submissa animi reve-
 rentia esse queam

*PRÆNOBILISSIMARUM
 VESTRARUM AMPLITUDINUM*

LIPSIÆ,
 ipsis Nonis Aprilis
 an. 1712.

DEVOTUS CLIENS
 Gottfried Pflaume.

PROOEMIUM.

SUMMARIA.

Homines obligantur ad procreationem sobolis §. 1. ob mortalitatem §. 2. Et intentam a Deo conservationem generis humani §. 3. id quod consensu scriptorum illustratur §. 4. qui tamen in modo procreandi non consentiunt §. 5. ob metuendam uxoris malitiam non est vitandum matrimonium, quod jus natura precipit §. 6. ejus finis indicatur §. 7. vaga libido jure naturali prohibetur §. 8. praeceptum de procreandis liberis ex sola humanitate non est deducendum, sed ex socialitate §. 9. Instantia, qua ad probandam libidinem vagam adduci solent, refelluntur §. 10. libido etiam justitia regulis adversatur §. 11. 12. hinc prolis generatio pactis circumscribenda est, qua in re auctores dissentiunt §. 13. 14. 15. socialitas tamen certa pacta requirit, quorum fundamentum refertur §. 16. Et ad rem ipsam transitus fit §. 17.

§. 1.

Naturali lege obligari homines ad genus suum propagandum, ex ejusdem conservatione, quam Creator O. M. cum primum crearet hominem, ex liberrima voluntate pro fine sibi proposuit, ut & ex naturali hominis ad generandum aptitudine & instinctu, quem sibi mortales indicium esse sentiunt, rectissime concluditur.

§. 2.

§. 2. Cum enim ratio sibi relicta non intelligat, primum omnium mortalium parentem in tanta perfectione creatum, & tam felici corporis pariter ac animæ habitu fuisse præditum, ut omnes morbos & infirmitates, quæ nunc humanum corpus affligunt & debilitant, imo mortem ipsam, quæ tot robustissimorum millia, improvise sæpius, aufert ac e medio tollit, metuere non necesse habuisset; sed humanam naturam tam debilem tamque caducam sibi concipiat, & ab initio mundi fuisse, sine revelatione putet, qualem nunc esse, quotidie experitur, non potest non facillime colligere, universam Adami progeniem paucis temporum intervallis penitus esse perituram, nisi in demortuorum locum alii subinde surrogentur.

§. 3. Hoc autem divinæ intentioni quam maxime convenire, inde patet, quod Creator Optimus creaturas suas mox a primordio interire non vult, sed omnipotentia Ejus, quam nostræ rationis infirmitas comprehendendo non potest assequi, in cōservatione rerum creaturarum maxime conspicitur, id quod magis elucet, si homo se suamque naturam paulo profundius rimetur, in eaque tantum, quem diximus, generandi stimulum, & in diversum sexum proclivitatem deprehendat. Imo etsi integram hominum naturam ex revelatione supponamus, intenta tamen a Creatore multiplicatio, quæ cōservationi inest, laudatam obligationem satis evinceret.

§. 4. Et in hoc asserto, rerum moralium scriptores, quos sciam, consentire video. Sane eodem fere modo hanc obligationem adstruxit Illustris Dn. Pufendorf. *de J. N. G. l. 6. c. 1. §. 2. seqq.* naturalem vero propensionem hominis ad conjunctionem cum individuo diversi sexus prolixè demonstravit Excellentissimus Dn. Thomasius *J. J. D. l. 3. c. 2. §. 21. seq.*

seq. Imo Ulpianus in *l. 1. §. 3. ff. d. 7. & 7.* &, qui ejus sententiam in Instituta retulit, Tribonianus *pr. 7. de 7. N. G. & C.* primarium juris naturæ exemplum, maris atque foeminae conjunctionem, esse indicant, dum statim post traditam laudati juris definitionem (quæ quidem, nisi pro naturali ad sui conservationem generisque propagationem proclivitate accipiatur, bonæ definitionis requisita non exhaurit) ejus mentionem faciunt.

§. 5. Quamvis autem in adstruenda sæpius laudata obligatione, autorum sententiæ probe conspirent, in modo tamen illam implendi non consentiunt. Complures gentes hanc partem naturalis libertatis censuisse, ut innupti innuptæque corporis sui copiam invicem commodandi haberent licentiam, ex aliorum sententia refert Pufend. *d. 1. §. 4. in med.* nec dubitem, quin illa quam plurimis nostri seculi hominibus, quos vaga libido in transversum egit, sit placitura, id quod vel ex Athanasii Vincentii *præfatione, polygamia triumphatrici præmissa, colligas, qui nullum pejus ac detestabilius servitutum genus esse credit, quam servitutem, quam vocat, domesticam, quæ vir se sua submittit uxori.*

§. 6. Præfationem istam perlegens, nullam amplius in universo terrarum orbe probam piamque foeminam superesse, credideris. Tam egregie enim hunc sexum depingere novit Vincentius, quæ tamen convitia hic nec referre, nec refutare libet. Id saltem moneo, foeminarum malitiam, quam ille tantopere exaggerat, neque universalem esse, neque, si esset, per polygamiam, quam idem suadet, abolicum iri, ideoque ob illud, quod virorum plurimi cum multis foeminis commune habent contagium, morum scilicet pravitatem, non esse fugiendam arctiorem cum uxore societatem. Nam, ut e diverticulo in viam redeam, non aliter hominem

B jure

jure naturali obligari ad generis sui propagationem, quam si conjugalis thori limitibus veneris exercitium includatur, excluso omni alio inanis ac vagæ libidinis usu, qui finem istum vel plane negligit, vel non rite observat, probe docent Dn. Pufend. d. l. §. 4. 5. & de O. H. C. l. 2. c. 2. §. 2. ibique Dn. Præses *Observ. 474.*

§. 7. Nec huic asserto obest, quod libidinis restinctio etiam pro fine matrimonii, communi Dd. consensu habeatur, v. Dn. Thomas J. J. D. l. 3. c. 2. §. 62. 71; nam est illa quidem aliquis conjugii finis, sed secundarius solum, non primarius, hinc *generationem sobolis simul extinguere libidinem, non vice versa, hujus extinctionem semper generare*, Idem d. l. §. 73. optime admonuit, qui potro rectissime concludit, §. 138. *eam conjunctionem, quæ non fit propaganda sobolis gratia, pro societate conjugali non esse habendam*, unde sequi arbitramur, eam esse evitandam conjunctionem, nec facile probandam, licet hierologia aliaque matrimonii solennia accesserint.

§. 8. In eo igitur, pace Illustris Viri, ab illo dissentire liceat, quod d. l. §. 144. *seqq. eas libidines, quæ scilicet propagationem sobolis pro fine non habent, in universum jure naturali non esse prohibitas*, arbitratur. Quamvis enim homines, si soli extinctioni libidinis vacarent, contra illud præceptum: matrimonium esse ineundum, non statim peccarent, dum illud ipsum desiderium restinguendæ libidinis eos ad contrahendum conjugium incitare posset, ipsique fortasse præter intentionem liberos procrearent; in eo tamen quam maximum, mea quidem sententia, committeretur peccatum, quod homines procreationem sobolis, quam primarium conjugii finem esse, Dn. Thomasius ipse fatetur, hoc pacto negligenter, & liberos, quos ex ejusmodi libidine forte fortuna susciperent, non rite, ut lex divina præcipit, amarent, id

id quod in vulgaribus scortis, si hæc infantem forte pariant, accidere, experientia testatur. Unde enim tot puerorum expositiones? unde tot infanticidia? nisi quod homines, vagæ libidini dediti, furtivi amoris pignora detestentur, eaque tanquam malefici sui indicia, in vivis diutius esse nolint.

§. 9. Hinc nec concederem, præceptum illud de procreandis liberis ex sola humanitate esse deducendum, v. d. l. §. 13. & 147. nam intenta a Deo conservatio generis humani, quæ sit per procreationem sobolis, propriam satisque arctam producit obligationem, quæ vitæ socialis quoque est fundamentum. Et in hac opinione magis confirmor, cum Dn. Thomasius in den Grund, Lehren des Natur- und Völkers Rechts l. 3. c. 2. §. 9. suam, quam in J. J. D. dd. §§. proposuerat, sententiam mutasse deprehendam. Quare etiam verendum non puto, ne tranquillitas humani generis detrimentum capiat, si nihil aliud homines agerent, quam ut genus suum propagarent, v. J. J. D. d. c. §. 150. ad hoc unicum enim se non esse creatos, ipsi, si sanæ rationis ductum sequantur, intelligunt, & si quilibet sibi suæque familiæ de victu acquirendo prospiciat, nimii amoris stimuli cessabunt juxta tritum illud: *Ovis si tollas, perire Cupidinis arcus.*

§. 10. Instantiæ autem, quæ ad asserendam aliqualem libidinis, sine procreatione sobolis, explendæ licentiam, §. 153. seqq. adducuntur, & ab aliis quoque proferri solent, me a mea sententia non dimovent: quamvis enim illa responsio, quod allegata exempla ad Venerem non pertineant, nec mihi sufficiens videatur, alia tamen, ni fallor, superest. Est nimirum inter usum membrorum, ad generandum creatorum, & reliquorum, quæ Creator O. M. homini donavit, hæc differentia, quod illa ad generationem, creata intelligantur; hæc vero ad reliquos actus, qui ad

conservationem hominis requiruntur, formata deprehendantur, ita ut hominum prudentiæ relinquatur, num quis v. gr. per linguam, an per manum animi sui sensa aliis communicare velit. In illis autem hominis arbitrium tam liberum non esse, ex intento & sæpius memorato conjugii sine liquet, ut taceam, pudori & dignitati humanæ non omnem vim hic auferendam esse, siquidem illum inprimis non sola niti consuetudine, sed fundamentis quoque non plane contempendis suffulciri, duabus potissimum rationibus adstruxit Dn. Pufendorf. *d. J. N. G. l. 6. c. 1. §. 1.*

§. 11. Sed quid Excellentissimo Dn. Thomasio in neganda libidinis licentia ulterius obstrepere audeo? siquidem posteriores Ejus cogitationes, quas in *Grund-Lehren des N. u. B. N. l. 3. c. 2. §. 19. seqq.* exposuit, ea, quæ in *J. J. D. l. 3. c. 2. §. 139. seqq.* de moralitate libidinis fuerunt proposita, penitus mutanda esse jubent. At tamen Ille veniam mihi dabit, si causam pristinae opinionis, quam *d. tr. der Grund-L.* allegat, & quam hanc fuisse ait, quod in priori *tr. J. J. D.* justum ab honesto & decoro non separaverit, pro liquidâ & sufficiente non agnoscam. Nondum enim admittere possum, quod libidinis exempla, excepto adultério, quo fides conjugalis violatur, & hoc pacto contra regulas justitiæ peccari asseritur, solum regulis honesti & decori adversa esse arbitretur.

§. 12. Fateor equidem, violari his vitiis decorum atque honestatem naturalem; illud ipsum tamen justitiæ violationem non excludit, sed, cum lege naturali omnem usum Veneris, qui præter & contra finem a Deo intentum adhibetur, prohiberi certum sit, sequitur, quod illius species: sodomia, fornicatio, stuprum, omnisque turpis ac inutilis membrorum genitalium usus regulis justitiæ quoque repugnet,

pugnet. Porro exinde fluit, adulterium non ea sola ratione, quod fidem & pacta violet, contra justitiæ normam impingere, sed & ideo, quod lex naturalis, pacta illa connubilia antecedens, eaque iniri iubens, non minus veter alieni thori consensum, quam reliqua vagæ ac solutæ libidinis genera.

§. 13. Cum itaque hæctenus pro virili demonstraverim, per legem naturalem non licere homini, per vagos ac lege solutos concubitus, genus suum propagare, sed utique tum Creatoris intentioni, tum ipsius hominis dignitati convenire, ut ex pudica conjuge, quam in arctissimam connubii recepit societatem, dulcissima suscipiat thalami pignora, ulterius jam videndum est, quibusnam pactis contractus matrimonialis monendus sit. Grotius de *J. B. P. l. 2. c. 5. §. 8. 9.* existimat, *naturam nihil aliud videri requirere, ut conjugium subsistat*, quam ut præter illam conjugum cohabitationem, quam homo cum brutis communem habet, *fides accedat, qua se femina mari obstringit.* Marcem autem pluribus conjugii foeminitis, lege naturali non prohiberi, ulterius censet, suamque sententiam exemplis sanctorum virorum ex S. literis desumptis corroborat, quæ postea excutere licebit.

§. 14. Eandem fere sententiam fovisse, fugitivo oculo eum inspicientibus videri potest Dn. Pufendorf. dum in *tr. de O. H. C. l. 2. c. 2. §. 4.* inter pacta conjugalia primo loco refert, quod, *quia vir propriam sobolem querat, feminam ipsi fidem dare oporteat de corporis sui usura ipsi soli concedenda*, idque *feminam vicissim a marito stipulari solere* purat. Sed ulterius Ejus mentem rimantibus facile apparet, verba illa non nimium esse captanda, nec eum per *id solere* solum ad consuetudines gentium respexisse, sed potius naturalem legem, quæ per probas consuetudines corroboratur, præsupposuisse,

id quod clarius intelligitur ex sequenti §. 5. & J. N. G. l. 6. c. 1. §. 10.

§. 15. Alia fuit sententia Dn. Thomasi J. 7. D. l. 3. c. 2. §. 100. quando laudatam promissionem, quam viro foeminam præstare debere cum Pufendorffio censuimus, *mero jure naturali ad essentiam conjugalis pacti non requiri*, arbitratur. Et quamvis in Grund L. des N. und V. R. l. 3. c. 2. §. 14. illam assertionem per regulas decori & honesti cadere ipse fateatur, illud tamen, pace summi Viri, Ei iterum concedere nequeo, quod dictam sententiam adhuc stare posse putet, si legem naturalem ex meris regulis justitiæ, & sobolis procreatione, æstimare velis.

§. 16. Namque si præter intentionem divinam sapius memoratam, quam summus Creator habuit, cum hominem generandi capacem crearet, socialem & rationalem ejus naturam simul perpendas, magis probabilis utique mihi videtur assertio, quam Dn. Præses *Obs. Pufend.* 473. inculcat; *Homines nimirum genus suum propagare debent eo modo, qui & natura propagantium sociali convenit, & homines natos ad religiositatem, philantiam temperatam & socialitatem quam optime disponit.*

§. 17. Et quamdiu hoc fundamentum inconcussum manet, non solum omnia ante dicta firmo talo stabunt, sed & illud ipsum futuræ tractationis erit principium, ex quo varias conclusiones deducere pro virili conabor. Cumque in proluxa materia matrimoniali, in quantum illa quidem ad naturale jus pertinet, præcipuæ & a quamplurimis Viris eruditissimis in diversam partem disceptatæ quæstiones sint: an polygamia, incestus & divortium, mero jure naturali, sine accedente pacto vel lege positiva, prohibita censeantur? eas ulterius discutere Bono cum Deo mihi proposui, non dubitans,

bitans, ab eruditis illis Viris, qui vexatissimam hanc materiam tractarunt, spicilegium quoddam, in quo qualescunque ingenii vires exercere liceat, mihi esse relictum. Tu interim L. B. meos conatus in bonam partem interpreteris, & si qua in re hallucinatus fuero, hominem, qui humani a se nihil alienum putat, me esse memineris, adeoque ut errata, si qua irreperint, juvenili ætati, in qua ista scribo, attribuas ac pro tua sinceritate condones, est, quod obnixè rogo.

CAPUT I.

De

Polygamia Jure naturali prohibita.

SUMMARIÀ.

Polygamia definitur & dividitur §. 1. in definitione non est facienda mentio moralitatis §. 2. divisio explicatur §. 3. polyandria legi naturæ repugnat §. 4. id quod probatur rationibus §. 5. 6. in primis polyandria socialitatem §. 7. & liberorum educationem impedit §. 8. contraria sententia refellitur §. 9. polygynia multis gentibus, ac in primis Ebrais usitata fuit §. 10. 11. cujus prohibitio a nonnullis divinæ legi positivæ tribuitur §. 12. id quod ab aliis in dubium vocatur §. 13. hinc polygynia legi naturæ adversa censetur §. 14. cujus prima ratio traditur §. 15. altera §. 16. tertia §. 17. quarta §. 18. cui non obest exemplum Patriarcharum πολυγάμων §. 19. quorum polygamia ab initio statim legis prohibitioni non subsuit §. 20. nec in specie polygamia Abrahami §. 21. nec Davidis ad consequentiam trahenda est §. 22. quinta prohibitionis ratio traditur §. 23. cui non obest imperium maritale §. 24. quod non est monarchicum §. 25. nec obstat obedientia mulieris, marito debita §. 26. sexta ratio redditur §. 27. Meyeri rationes excutiuntur §. 28. cujus ratio, a dignitate mulieris, & naturali

*turali honestate desumpta, probatur §. 29. Et alia ratio, ab incommodo deprompta, additur §. 30. quæ rationes omnes sunt conjungenda §. 31. Grotii & Stravii sententia refutatur §. 32. 33. Thomasi asserta paululum excutiuntur §. 34. 35. 36. ad probandam polygamiam a Theophilo male allegatur dictum Jerem. 48. v. 10. §. 37. cui non consentit Lutherus, sicut quidem Vincentius putavit §. 38. cujus argumentum, a sanctitate Dei desumptum, refellitur §. 39. neque a brutis neque a costâ firmum hic dicitur argumentum §. 40. Theophilus quadam Scripturæ S. dicta contorte explicavit §. 41. idem fecit Arcuarius §. 42. ex Lev. 18. & 20. Gen. 38. v. 8. seqq. nihil pro polygamia facit. §. 43. polygamus utiqve fidem conjugalem frangit §. 44. ex lege Zelotypias pro polygamia nihil sequitur. §. 45. nec ex Deuter. 21. v. 15. seqq. §. 46. nec ex novo testamento. §. 47. ratio Theophili, quod ob abusum non sit tollenda polygamia, refutatur §. 48. cujus conclusio operis vellicatur §. 49. polygamiam nunquam esse præceptam, contra Arcuarium probatur §. 50. 51. nec ejus licentia ex institutione matrimonii probari potest §. 52. ab amore parentali ad conjugalem non recte infertur §. 53. verus sensus verbi *πεπονημένη* indicatur §. 54. prima polygamie prohibitio ex rationibus papalibus non videtur orta §. 55. & inutilis est questio de utilitate polygamie §. 56.*

§. 1.

Polygamia est conjugium unius viri cum pluribus fœminis, vel, vice versa; unius fœminæ cum pluribus viris. Dividitur vero in polyandrian & polygynian.

§. 2. In definitione vero de polygamie moralitate lubeus nihil posui, non immemor, vitium inesse illi ratiocinationi, quæ in principio cujusdam doctrinæ illud secure supponit, de quo vel maxime adhuc est controversia. Hinc non sine animadversione dimittere possam Auctorem polygamie
tri-

triumphatricis, qui tibi. polygamiam simultaneam virilem, seu polygyniam, *per consensum* (non *scortatorum, non adulterinum sed*) *connubialem unius mariti cum pluribus uxoribus,* definiuit, eamque *jure divino & civili non contrariari,* existimavit. De illo enim adhuc sub Judice lis est, an polygamia (sive virilis, sive muliebris,) jure naturali pro legitimo connubio habenda sit, quam vis conjugii vel connubii vox in latiori sensu indifferens sit, quo pacto eam in definitione adhibui.

§. 3. Cæterum ex mente omnium, quos sciam, scriptorum rerum moralium polygamiam §. 7. divisi in *polyandrian* seu polygamiam muliebrem, qua una fœmina cum pluribus maritis conjugium celebrat, & *polygynian* seu polygamiam virilem, quæ est conjugium unius mariti cum pluribus uxoribus. conf. Dn. Pufend. *J. N. G. l. 6. c. 1. §. 15.*

§. 4. Ad moralitatem polygamiz ut deveniamus, in ejus determinatione discrimen illud, quod §. *preced.* indicavi, servare libet, quo eo commodius diversas autorum sententias afferre, & sine veritatis præjudicio de iis judicare queam. Polyandrian seu polygamiam muliebrem cum Illustri Potendorio de *O. H. C. l. 2. c. 1. §. 5. legi naturali manifeste repugnare,* arbitror, quæ sententia ab Ipso rationibus corroboratur in *J. N. G. d. §. 15. in med.* & a Dn. Præside approbatur *Obs. Pufend. 485. n. 2.*

§. 5. Præter ea enim, quæ Celeberrimi Illi Viri rectissime asserunt, quod scilicet in tam varia variorum corporum conjunctione, incerta soboles generetur, nullus istius confusions finis legitimus allegari possit, & propagatio impediatur, illud etiam ex physica contemplatione utriusque sexus liquido apparet, virilem naturam a Deo ita creatam esse, ut, si fas esset, de quo postea videbimus, unum ejus individuum imprægnandis multarum fœminarum corporibus sufficeret; fœmininam vero naturam ita comparatam esse, ut, si mulier

ex unius viri conjunctione semel conceperit, illa, aliquot mensium intervallis, ad obtinendum primarium conjugii finem inepta sit, adeoque reliqui, quos foemina instituit, concubitus ad solam libidinis restrictionem pertineant.

§. 6. Jam vero in *proœmii* §. 7. probasse me puto, restrictionem libidinis esse solum secundarium matrimonii finem, quo etiam collineant, quæ Dn. Præses in *Obs. Pufend.* 474. proponit: *voluptatem Veneri additam, incitamenti vel præmii rationem habere, quo homines ad molestanti generis sui propagationem eo magis permoveantur, adeoque voluptatem illam seorsim sine scopo principali vel obtinendo vel absento expectare nefas esse.* Quod effatum si mulieri, pluribus viris junctæ, applicetur, eam aut intendere propagationem sobolis, aut non intendere, dicendum erit. Si prius est, ad illud obtinendum, unius viri sufficit opera, reliquorum autem concubitus illegitimus, primarii finis expertus, adeoque naturali lege prohibitus censeri debet. Sin autem, mulierem illam nullam plane sobolem querere, dicas, tum eo magis, eam in legem N. peccare, dicendum est, siquidem congressus ejus mera erit libido, quam sine fine primario expectare nefas esse diximus.

§. 7. Ad hæc accedit, quod, si mulier ejusmodi πολύγαμος pro viris monstra ad Iados & Garamantas releganda (quale elogium Vincentius in præfatione ad *polygam. triumph.* foemina nimis generaliter tribuit, nec ego quibusdam viris hoc invidendum autumo,) in matrimonium receperit, ejus conjugium, non pacatus & socialis, sed maxime turbidus, amoremque conjugalem infestans atque impediens status, sit futurum. Facile enim contingere potest, ut foemina unum virorum tenerrimo prosequatur affectu, hoc si reliqui intelligant, gratia inter ipsas orietur Zelotypia, vel, si mulier ab uno maritorum male fuerit habita, tum cæterorum auxilium contra illum

lum poscet, quo facto, loco pacis bellum, loco amicitiae ferale odium, & loco mutui amoris mutuae futurae sunt insidiae, quibus unus alterum e medio tollere, vel minimum uxoris amorem in alterius praedjudicium sibi conciliare ac conservare studebit.

§. 8. Et quid in polyandria de liberorum educatione fiet? si multis illis viris, in una unius foeminae societatem conjunctis, bene inter se conveniet, res hac in parte non male quidem se habebit, & unus in alterius liberis, modo in tanta confusione de eorum parente certe constare queat, educandis operam non inutilem fortassis praestabit; sed ubi in hac hominum corruptione tanta illorum unius uxoris maritorum speranda est concordia? Profecto tantum abest, ut unus alterius liberos probe educari curaturus sit, ut potius eos contra parentes incitaturus sit, si vel minima inter illos intercedat discordia. Quo adeo rerum statu, soli foeminae onus educandi incumbet, quae, si cuidam ex maritis non adeo faveat, ejus liberos veros vel putativos paterni odii participes reddet, & quicquid contra eorum parentem machinabitur, illo etiam filios impertietur.

§. 9. Quis autem hunc vivendi liberosque generandi morem regulis socialitatis convenire, bonis evincet rationibus? Respondet quidem Dn. Thomasius in *Grundr. des N. u. R. l. 3. c. 2. §. 14.* *si jus naturale juxta solas justitiae regulas consideres, hic generandi modus non adeo erit improbandus, quamvis ille cum regulis honesti & decori non conveniat.* Sed quid mihi de hac sententia videatur, jam supra *proem. §. 15.* dictum est, & ex haecenus propositis magis elucet.

§. 10. Atque ex iisdem principiis, quibus polyandria haecenus negavi, polygynia quoque neganda erit. Ne me plurimarum gentium terret consuetudo, quibus olim & nunc, unum virum plures ducere uxores, usitatum fuisse refert Illustris Pufendorfius *J. N. G. l. 6. c. 1. §. 16.* Et Seldenus *Ux.*

Ebr. l. 1. c. 8. pag. 41. memorat, Regi Judæorum, ex receptis Magistrorum sententiis, octodecim uxores ducere licuisse, quamvis alii eidem plures concefferint, modo cor ejus non averterent, idque exemplo *Reboboam*, Salomonis filii, corroborat, cui octodecim fuerunt uxores & sexaginta concubine, quem numerum a parente ejus ad millenarium auctum fuisse, ex *1. Reg. 11. v. 3.* constat. Et *sequenti capite p. 44.* idem Seldenus docet, ex aliorum Magistrorum doctrina, Judæis permiffum fuisse vel centum uxores ducere, modo habuerint, unde eas alerent.

§. 11. Ne tamen magna nimis foeminarum caterva viro creet incommoda domestica, a sapientibus Judæorum Magistris suafum esse, refert Seldenus *d. l. ne quis præter Regem, quaternarium uxorum numerum excederet*, quem etiam ab Asiaticis & Africanis populis observatum, inque Mahumedis Alcorano memoratum esse, Idem docet *d. l. pag. 45.* Hinc etiam *e S. legis interpretatione nullum præstitui uxorum numerum, receptissimam esse sententiam*, concludit *p. 48.* Et hunc polygamia usum apud *Ebræos usq; ad tempora Imperatorum Theodosii, Arcadii & Honorii durasse*, qui illum *l. 7. C. de Jud. & Gallic.* prohibuerint, cum polygamia vicennio circiter ante, ipsis adhuc licita fuisset, idem Seldenus ulterius memorat *pag. 50. add. Meyeri uxor Christ. diff. 1. Sect. 2. c. 4. §. 1.*

§. 12. Et quamvis Grotius *de J. B. P. l. 2. c. 5. §. 9.* ante Evangelii propagationem, divinam legem ad matrimonii perfectionem præter fidem nihil amplius requirere putet, & inde conclusiones, *proæm. §. 13.* jam notatas, deducat; ab aliis tamen polygyniz prohibitionem legi divinæ, Sacro V. T. Codice contentæ, tribui video, inter quos est Meyerus in *ux. Christ.* ubi, postquam *diff. 1. Sect. 1. c. 1.* hominum obligationem ad genus suum propagandum ex *Gen. 1. v. 28.* deduxerat, *sequenti cap. 2.* divinum illud mandatum, quo crescere & multiplicari

plicari jubentur, non ita absolute accipiendum esse monet, quasi Deus humano arbitrio reliquerit, quomodo homo dictam obligationem explere veller; sed, dum Creator O. M. primo mortalium unam saltem adduxerit uxorem, illum hoc ipso, humano generi legem de una ducenda tulisse, existimat, quæ omnia eorumque probationem, *d. c. 2. relatam*, auctori defendenda relinquo.

§. 13. Ejusdem fere sententiæ quondam fuit Dn. Thomæ 7. *D. 13. c. 3.* quam tamen postea mutavit, dum in *Grunds. d. d. N. u. B. R. 1. 3. c. 3.* expressis verbis præjudicium, a nemine hæctenus probatum vocat illam opinionem, quæ Deum legibus positivis munivisse matrimonia censet. Atque hic diversas de lege divina positiva universali cernere licet sententias: nam quamvis plures eruditi viri ejus existentiam asseruerint, alii tamen eam in dubium vocare hodie solent, cujus controversiæ arbitrium uti mihi non sumo, ita operæ pretium erit tentasse, num prohibitionem polygamie virilis ad naturalem legem referre liceat?

§. 14. Atque hujus rei probationem exordiens, cum Illustri Putendorfio de *J. N. G. l. 6. c. 1. §. 19.* & de *O. H. C. l. 2. c. 2. §. 5.* statuo: *Optimum & maxime decorum, simulq; ad quietem domesticam ac commodatissimum esse unum una vivere contentum*, nec in eo subsisto, sed idem quoque e jure naturali præcipi arbitror. Ad quam thesin probandam, vestigiis Dn. Præsidis insistere, Ejusque rationes; quas *Obs. Pufend. 488.* protulis, magis deducere & Illustrare juvabit.

§. 15. *Prima est, quod hic æque, ac in polyandria, v. §. 9. h. c. nullus legitimus scopus allegari possit.* Quanquam enim, sicut ostendi, homines ad genus suum procreandum obligati sint, hæc tamen obligatio commodius, vel minimum æque commode, ac in polygamia, impleri potest. Cum enim Deus ab initio duos saltem creaverit homines, (quod etiam

etiam gentilibus innotuisse, ex Cartesio refert Meyerus *Ux. Christ. diff. 1. sect. 2. c. 2. §. 2. in fine*, certe ex revelatione illud hic supponere, nihil vetat, ex iisque universum genus humanum, tot myriadibus hodie constans, prognatum sit, quidni hodie in tanta hominum copia, eorum genus per solitariam conjugium inter duos conservari ac propagari possit?

§. 16. Accedit altera ratio, quod scilicet tot foeminarum consortium *repugnet indoli tam arctae conjunctionis, qualis est conjugalis*. Videmus quotidie, amicitiam plurium hominum tamdiu consistere non posse, quam si illa ad amicorum paucitatem redacta fuerit: quot enim sunt homines, ut vulgare habet proverbium, tot sunt sententiae, & in magna sociorum caterva, inimicitiae atque similitates prius oriri possunt, quam in arcta duorum amicorum societate, quos facilius eo redigere licet, ut sint *ut dixi in duos reduci*, quam si plures diversorum studiorum homines tam arcte consociare velis. Possunt equidem etiam in duobus amicis discordia oriri; sed eas faciliori negotio composueris, quam si universa cohors a se invicem dissidere coeperit. Et quo minus haec etiam ita se habeant in conjugum societate, non idoneam video disparitatis rationem, & consentientem deprehendo Meyerum *d. diff. 1. sect. 2. c. 2. §. 11.* qui hanc rationem insigniter illustrat §. 14. exemplo Jacobi, Rahelem praesertim Lea, *Gen. 29. v. 18. seqq.* & Elkanæ, Hannam, praesertim Peninnat. *Sam. 1. v. 5.* (ex additamento 70. Interpretum) impensius amantium, unde recte concluditur, unius viri amorem inter plures uxores non adeo accurate dividi posse, quo minus una praesertim altera carior sit, unde non possunt non rixae & Zelotypia oriri.

§. 17. Et magis adhuc *tertia* stringit ratio, quod unius viri cum pluribus foeminis conjugium *ob solam libidinem suscipiatur*. Fateor equidem, & supra quoque dixi, virum, si solam physicam ejus constitutionem contempleris, aptum esse

se

se ad multarum foeminarum concubitum; sed moralem hujus actus possibilitatem (uti loquuntur) non admitto: non enim actiones humanae ex solo hominis habitu physico estimandae sunt, sed, ut ratio consulatur, necesse est. Quod si instinctum, quem homo penes se sentit, urgere velis, respondeo, illum utique bonum esse, modo homo eum rationi imperare non pariat, sed hujus imperio subjiat, id quod de omni appetitu Cicero passim in libris *de officiis* optime meminit. Ad hæc, voluptatem ex concubitu percipere licere, modo primarius scopus obtentus sit, utriusque sexui concessi §. 6. b. quare non apparet, cur vir multarum foeminarum conjunctionem bonis rationibus appetere velit, cum utrumque, eumque legitimum, matrimonii finem eum una conjugē consequi possit. Atque hic iterum nobis adstipulatur Meyerus, d. l. §. 19.

§. 18. Hinc in quarta ratione rectissime asseritur, polygamiam istam a gentibus, voluptati ac pravis moribus deditis, habere originem. Hoc enim exempla, ab adversariis stabilitæ contrariæ sententiæ adducta, maxime confirmant. Sunt Ebraei, aliique populi Orientales & Aſiatici, quorum regiones, calido climate, & amoenissimis ac ad libidinem, nimium quantum instigantibus fructibus donatæ, istum multas uxores ducendi morem incolis suis suaserunt. Nec obstat, quod quam plurima exempla ex S. Codice V. T. in contrariam partem adducuntur, illa enim num factum, an jus indigent? non satis liquet, nec erravero, si in S. Codice multa facta recenſeri dicam, quæ sine epricifi Spiritus S. non ad imitationem, sed abominationem nobis proposita, legi divinæ naturali repugnant: hoc enim inter alia evincunt exempla 2. Sam. 2. v. 23. cap. 2. v. 27. cap. 15. Et 18. cap. 13. v. 28. seqq.

§. 19. Sed concedam, viros quosdam polygamos, factos atque pios fuisse, verum etiam & legitimum conjugii finem

nem intendisse, id quod exempla Patriarcharum intuens, negare nequit, eos tamen hac in parte ad imitationem nobis fuisse propositos, non concedo, siquidem illud potius, in piis illis Patribus ex singulari quodam Spiritu, quo futurum esse Messiam, eumque ex sua posteritate nasciturum sciebant, ad accelerandum ejus adventum, factum esse, in reliqua vero plebe ex divina conniventia, qua Deus corruptis suæ gentis moribus nonnunquam pepercit, ortum esse autumo.

§. 20. Theophilus quidem Aletheus, dum in *polygam. triumph. thesi* 49. Illos refutat, qui Patriarchas ex ignorantia peccasse asserunt, cum divina dispensatione, Dei quoque permissionem & conniventiam rejicit *thesi* 50. Sed quemadmodum quoad priorem thesin cum illo consentio, & Patriarchas per polygamiam non peccasse censeo, cum illud ex singulari ac sancto proposito factum esse, §. *præc.* dixerim, ita nec dispensationem hic admitto, quoniam non ignoro, legem naturalem, ex qua polygamie prohibitionem hæcenus deduxi, tam immutabilem esse, ut Deus ipse contra illam dispensare nequeat; quoad conniventiam vero a Teophilo dissentio, eamque intuitu plerorumque Judæorum asserendam esse existimo. Dubium vero, quod ex concessis circa Patriarcharum polygamiam remanet, commodissime removeri posse puto, si legem naturalem ab initio statim ita formatam dicamus, ut casus illi fuerint excepti, id quod exemplo jurium necessitatis intelligi potest.

§. 21. A polygamia igitur Patriarcharum ad polygamie moralitatem in genere male concludi, ob rationis disparitatem, ex hæcenus dictis facile liquet. Hinc Theophilus haud probe argumentatus est *ib.* 41 dum ab Abrahamo ad alios infert, & : *quodcumq; in Abrahamo non fuit peccatum, etiam nobis hæc non esse*, censet, quemadmodum non sequitur : si in casu necessitatis membrum, insanabili morbo correptum, abscedere

dere licet, ergo etiam sana membra abscindi licite possunt. Scio præterea, Abrahami fidem a Paulo nobis ad imitationem proponi; ejus vero polygamiam vel simile factum in S. Codice eadem ratione referri, non memini.

§. 22. Atque ex hæcenus propositis facile quoque amoveri potest exemplum Davidis, a Grotio aliisque objectum, cui Deus per Nathanem inter beneficia memorat, quod ei Saulis uxores in sinum ejus dederit, 2. Sam. 12. v. 8. Ex totius capituli contextu liquet, Davidem, postquam cum Bathseba adulterium commiserat, ejusque maritum occidi jusserat, per Prophetam a Deo ob hæc admissa increpatum esse. Ut itaque Propheta feratæm, quam ipse David in virum, proximi sui ovem furatum, tulerat, sententiam ad Regem eo melius applicare posset, omnia illi objiciebat divina beneficia, in quibus non minimum erat, quod Deus Davidi hostem in manus tradiderat, ejusque uxores in conjugale consortium adsciscere *permiserat* pro more illius populi, cui David imperabat. Cum itaque Deus Davidi h. l. id etiam permiserit, quod ejus subditis ex divina, quam memoravi, conniventia facere licebat, quam plurimum abest, ut illud pro positiva libertate, jure divino concessa, haberi possit. Aliter hanc objectionem removet Meyerus *Ux. Christ. diff. 1. Sect. 4. c. 9.* ubi inter alia dicit §. 4. phrasin illam: *in sinum dare, vel in sinu esse, non semper conjugalem societatem, sed aliam etiam possessionem inferre, & §. 7. putat, vocem, quæ in fonte habeatur, & quam vertunt: in sinum tuum, commode explicari posse de imperio & potestate.* Quæ si admittas, nulla plane hic amplius suberit difficultas.

§. 23. Remotis hæc obstaculis, ad *quintam* rationem pergo, qua, *polygynian contrariam esse æqualitati sexus*, asseritur. Nam si ullo in negotio homines naturaliter pro æqualibus habendi sunt, id quod prolixè inculcat Dn. Pufend. *J.N.G. l. 3. c. 2.*

& de O. H. C. l. i. c. 7. in contractu matrimoniali hanc æqualitatem maxime observari, æquitas suadet. Nam si homines in arctissimam coire debent societatem, qualem conjugalem esse constat, & ubi omnis rixarum & discordiæ evitanda est occasio, illud sane non poterit commodius effici, quam si cuivis eorum æquale jus tribuatur, nec alter præ altero nimiam habeat prærogativam.

§. 24. Et quamvis marito, etiam ex lumine rationis, aliquale in uxorem tribuatur imperium, ob prærogativam sexus & prudentiæ præsumtionem, *conf. Dn. Præses Obs. Pufend. 483.* illud tamen eo usque minime extendendum est, ut in jure connubiali, stricte accepto, maritus tantam præ fœmina fortiatur prærogativam, ut illi plures uxores, huic vero non plures maritos habere liceat. Cumque hanc licentiam, fœminis jure naturali competere negaverim §. 4. *seqq. b.* eadem eodem jure maritis deneganda est. Et crassissima est philosophia, qua Aletheus *polygam. triumph. t. best. 24.* uxorem in corpus mariti tale jus habere, ait, respectu debiti conjugalis, quale servus habet respectu salarii servilis in dominum. Et *tb. 31.* idem putat, *quemadmodum dominus plures servos, non autem servus plures dominos habere possit: ita maritum plures uxores, non vero uxorem plures posse habere maritos.* Sed mihi utriusque sexus indoli magis convenire videntur verba Dn. Præsidis *Obs. Pufend. 488. n. 5. non crediderim, ullam erectioris ingenii fœminam ea lege, qua illa non solum alias mulieres sibi æquales circa maritum suum videre, sed & ex arguto μισογυια nostri ratiocinio, in servilem conditionem detrudi deberet, marito esse nupturam, si integra gaudeat libertate. add. Meyer. Ux. Christ. diff. 1. sect. 2. c. 2. §. 7.*

§. 25. Hinc operose refelli non meretur Athanasius *in not. ad d. tb. 31. pag. 182.* quando imperium, marito in uxorem competens, monarchicum esse dicit, neque enim illud ex
 dicto

dicto *Gen. 3. v. 16: erit ille dominus tuus*, probari potest, neque patria potestas, quam Athanasius imperio in uxorem comparat, ab ullo JCTO pro monarchico imperio habetur, neque textus juris Romani, quos ille allegat, nempe *l. 5. §. ult. ff. ad L. Aquil. l. 3. §. 3. ff. ad Sctum Silan. Et Nov. 117. c. 14.* de ejusmodi imperio quicquam memorant, & si quid eorum argumentis extorquere velis, illius in materia juris naturalis nulla erit autoritas.

§. 26. Sic nimis quoque intenditur obedientia uxoris, marito debita, ab Arcuario in libello, vernacula lingua edito an. 1679. quem vocat *furze Betrachtung des Ehestandes/ Sect. 2. cap. 5. §. 9.* ubi maritus frustra comparatur cum Rege, qui postquam uni vasallo tutelam promissit, pluribus eandem promittere potest. Nec tanta inæqualitas est inter virum & uxorem, quin illi naturalis æquitatis dictamen: *quod tibi non vis fieri, alteri ne facias*, applicari, &, cum maritus uxorem pluribus nubere viris nolit, eundem quoque a plurium uxorum matrimoniis abstinere debere, dici queat, quanquam aliud videatur Arcuario *d. sect. 2. c. 6. §. 2.* Nobiscum tamen consentit Meyerus *d. l. §. 6.*

§. 27. Accedit sexta ratio, quæ per polygynian æque ac polyandrian turbari socialitatem ceterosq; fines a Deo intentos, adstruit. Nam quæ §. 7. §. de incommodis polyandriæ diximus, eadem circa polygynian suo modo etiam locum inveniunt. Unde enim vir tam multos ex tot uxoribus susceptos liberos alere poterit? hinc probe monuit Dn, Pufend. *J.N.G. l. 6. c. 1. §. 19. quod per liberorum multitudinem nobiles familia ad egestatem, modica ad mendicitatem sine redigenda, ac nimia multitudine tenuis plebecula civitas opplenda, quæ ubi commode evacuari nequit, mole sua rempublicam sit pessundatura. add. Meyer. Ux. Christ. diff. 1. sect. 2. c. 2. §. 16.*

§. 28. His accedunt aliæ rationes, a Meyero *d. c. 2.* propolitæ, quibus ille demonstrat, *naturæ principii convenire monogamiam, repugnare polygamiam*, quarum quidem nonnullæ, v. gr. quæ a prima matrimonii institutione *d. c. 2. §. 2.* ex præceptis decalogi §. 3. & a mysterio Pauli *Epbes. 5. v. 22. seqq.* desumuntur §. 17: rationi sibi relictæ, incognitæ sunt, adeoque ad disciplinam juris naturalis non pertinent, quamvis institutio primæva ut actus ex principiiis naturalibus profluens spectari, & hoc sensu huc referri queat.

§. 29. Meliori jure huc retuleris argumentum, a mulieris dignitate depromptum *d. l. §. 10.* ubi recte probatur, conditionem ejus post lapsum (quem ex S. literis supponere nihil vetat) non tam dejectam esse, ut viro plus juris, quam illi, naturali ratione competere possit. Nec omnino displicet ratio, a dicto Ciceronis, qui *id solum bonum, quod honestum*, putavit, desumpta §. 18. postquam enim Meyerus: *honestum esse maximeq; decorum, unum una uxore vivere contentum*, ex prima conjugii institutione & ex aliorum moratorum gentilium vita ac dictis probavit, solam monogamiam, non polygamiam, bonam esse, hominemque decere concludit, illudque lectorum judicio amplius relinquit.

§. 30. Porro ille argumentatur §. 20. ab incommodo, quod ex polygamia provenire recte censet, dum *animæ & corporis vires per uxorum multitudinem enervantur, pietas negligitur, omnia severiora studia, quibus vir incontinentia ineptus redditur, intermittuntur, ac membra justitiæ & sanctitati destinata, injustitiæ & impuritatis sunt instrumenta.* Tandem Idem ex concessis, dum polygamix patroni fatentur, monogamiam ex matrimonii generibus esse optimam & perfectissimam, hanc pro præcepta habendam esse infert §. 21.

§. 31. Et hæc fere sunt rationes, quas ad probandam po-

polygamia prohibitionem, lege naturali fundatam, adducere & ulterius corroborare ac illustrare pro viribus conatus sum. Quarum singulari ei, quod intendimus, probando non sufficere videantur, earum tamen conjunctio alicujus, ut speramus, erit roboris, cum in studium socialitatis, magno consensu hactenus admittitur, pleraque resolvantur. Jam restat, ut ex nostra hypothese, adversariorum sententias, quas nondum tetigi, quantum pro ingenii mei tenuitate potero, modeste ac sine veritatis præjudicio refutare incipiam.

§. 32. In iis autem, qui polygamiam juri naturali non repugnare arbitrati sunt, præter Grotium *de J. B. P. l. 2. c. 5. §. 9.* cui se opponit Meyerus *d. l. §. 22.* deprehenditur etiam JCtus celeberrimus, Georg. Adam. Struvius, qui in *Syntagm. Jur. Exerc. 23. thes. 52. plurimum virorum cum una femina conjunctionem jure natura illicitam* quidem censet; *illa vero polygamia, quæ vir plures ducit uxores, ipsi non videtur contra jus natura esse, nec contra jus divinum Veteris Testamenti.* Sed quemadmodum aliis excutiendum relinquimus, num ea, quæ de jure V. T. dicuntur, principiis receptis satis conveniant, ita rationes, pro naturali licentia allatæ, adeo firmo talo stare mihi non videntur.

§. 33. *Virum plures uxores, ut unamquamque ex iis maritum equali amore conjugali prosequi posse, ille arbitratur; sed quam parum hoc fiat, vel ex solo Jacobi exemplo supra §. 16. relato, apparet, præterea ab amoris æqualitate ad licentiam polygamia non recte infertur, cum alia sint, quæ huic obstant.* Infirmius adhuc est alterum argumentum, quod *vir pluribus uxoribus fecundandis liberisque alendis sufficiat.* Quemadmodum enim hoc ultimum sæpe prorsus negandum est: ita illud physice quidem, sed non moraliter possibile dixi §. 17. cum de hoc ex sine Creatoris judicium sit ferendum,

hinc, dum Ipse *longe tranquillior* & *commodior* esse cohabitacionem unius cum una, & *intensior* ibi ac *perfectior* amorem conjugalem asserit, merito concludere debuisset, hoc matrimonii genus jure naturali esse præceptum, & reliqua omnia prohibita.

§. 34. Dn. Thomasius, rejecta sententia, quæ polygamix prohibitionem ex lege divina revelata deducit, *melius* & *longe decentius* esse putat, pro occidentalium hominum more, unum una contentum; polygamiam tamen non prorsus pro inhonesta & illicita habendam esse. v. Grund & des N. und D. N. 1. 3. c. 2. §. 14. Sed in hoc ultimo, pace Illius, cum eo consentire nequeo, siquidem exempla Ebræorum, ad quæ Ille provocat, factum, non jus indicare, aut in iis speciale quid aliisque non imitandum occurrere, admonui §. 18. seqq. b.

§. 35. Hinc nec mihi placet doctrina J. J. D. 1. 3. c. 2. §. 213. quam Idem d. 1. der Grund & adhuc approbat, ubi, instituta monogamix cum polygamia comparatione, dicitur, illam *medio quasi loco*, inter utramque polygamiam positam esse, a ratione censeri, & se habere ad præceptum, ut v. gr. numerum quinarium ad septenarium, polygamiam virilem ut senarium, & muliebrem ut binarium. Atque hoc pacto polygamix muliebri ultimus licentix gradus, monogamix paulo superior medio, & polygamix virili summus licentix ac proximus præcepto gradus tribuitur.

§. 36. Sed uti Similia non probant, sed rem, si suis illa rationibus probata sit, saltem illustrent: ita tantum abest, ut polyandriæ aliqualem, & polygyniæ summum licentix & proximum præcepto gradum concedam, ut potius utramque pro crimine, jure naturali prohibito, habeam, id quod hætenus satis probatum esse puto, unde etiam patet, monogamix non medium licentix gradum esse tribuendum; sed illam jure naturali præceptam intelligi.

§. 37.

§. 37. Ut autem ex Theophili Alethei *polygamia triumphantrice* unam atque alteram thesin, quæ alicujus valoris esse videtur, paucis adhuc excutiam, a *secunda* initium facio, in qua autor probare conatur, polygamiam *juri natura & gentium nullo modo esse contrariam, sed potius convenientissimam*. Verum asserti hujus ratio, a physica viri capacitate desumpta, sæpius jam refutata est, & dictum *Jerem. 48. v. 10. Maledictus est, qui negligenter facit opus Dei*, male huc trahitur, quod etiam admonuit Meyerus *Ux. Christ. diss. 1. sect. 2. c. 3. §. 3. seqq.*

§. 38. Quæ Commentator *ad d. th. 2. p. 26.* pro defendendo Theophilo adducit, levia sunt, nisi quis forte exhorrescat, quod ille B. Lutherum tanquam consentientem adduxerit, qui *in aureo tractatu* (sunt verba Commentatoris) *de digamia Episcoporum §. 49. digamiam esse opus Dei* dixerit. Sed salva res est! loqui enim Lutherum de digamia successiva, non simultanea, ex *d. tr. §. 54. 137. usq. ad fin.* luculenter apparet.

§. 39. Idem Commentator *ad thes. 15. p. 95.* a sanctitate Dei, qui castos vult esse conjuges, probare conatur, quod *in monogamia voluptatis ergo & scortatorio animo cum uxore gravida res habeatur, ideog. potius abundans semen in vas vacuum ad propagationem generis humani, a Deo serio imperatam ingerendum sit*. Sed cum libido habeat rationem præmii vel incitamenti inter conjuges, ei soli etiam, obtento fine primario, illi recte vacant, & ratio pro polygamia adducta alicujus momenti esset, nisi de hujus illegalitate aliunde constaret.

§. 40. Argumentum, quod Theophilus, ad probandam polygamie licentiam, a brutis animantibus, cum pluribus sui generis scemellis se commiscensibus, desumpsit *th. 16. & 59.* nimis fragile est, siquidem bruta, ratione humana destituta, moralitatis sunt incapacia, & ab eorum actionibus ad
hu;

humanas male infertur. Eadem fragilitate laborant *thefes* 17. & 18. probabilius enim ex facto Dei, quo is *ex costa, quarum plures sunt in corpore humano, fœminam efformavit*, colligitur monogamiæ præceptum, quam polygamiæ licentia. Et ab utilitate, quam plures costæ humano corpori præstant, ad fœminarum multarum utile consortium rudi Minerva concluditur, quemadmodum ex verbis *Gen. 1. v. 28. Crescite, & multiplicamini, & replete terram*, obligatio ad procreationem sobolis, non vero modus procreandi intelligitur, quod probe monet Meyer. *Ux. Christi, diff. 1. scct. 1. c. 3.* Hinc per repetitionem illius mandati, post diluivium *Gen. 9. v. 1.* factam, polygamia itidem confirmatâ censi nequit, quod videtur Theophilo *thefi 36.*

§. 41. Scripturæ S. phrasæ: *adheret uxori suæ, erunt duo, (non 3. non 4. 5. 6.) in carne una*, Theophilus *thefi 27. 28.* ita explicat, quod *Singularis non semper involvat unitatem exclusivam, & numeralia, duo, tres, aliæque non semper exclusive sumantur in Scriptura*, qualem contortam explicationem etiam dictis Pauli *1. Cor. 7. v. 2. & 1. Tim. 3. v. 2.* applicat *tb. 86. 87.* Verum allatæ instantiæ nihil probant. Nam, quod in præcepto: *diliges proximum tuum*, nulla exclusio contineatur, id non a Singularis Numeri natura vel ratione, quod noster sibi persuadet, sed a vocis *proximi* universalitate dependet. Et quando v. gr. David ait *Pf. 27. v. 4. unum peto a Domino*, pro hac vice utique reliquas petitiones excludit & omittit, quamvis alio tempore eas proferat. Et sic in cæteris, quæ ibi a Theophilo allegantur. Paulus vero polygamiæ, dictis locis exclusam, alibi nunquam adstruit, atque ista explicatio eo magis admittenda, si, prout par est, ista S. Codicis decreta ad jus naturale referamus.

§. 42. Alia ratione dictum *1. Tim. 3. v. 2.* a polygamiæ prohibitionem amovere conatur Arcuarius *Scct. 3. cap. 8. §. 2. dum*

dum polygynian Episcopo ideo vetari putat, *ut ille ecclesie Dei eo melius praeesse possit*, cumque hanc rationem ad solos Ecclesiae Ministros pertinere putet, hinc polygamiam in genere non prohiberi, concludit §. 3. Sed vix est, ut hæc ratio pro universalis, & quam Apostolus in tota prohibitione respexerit, haberi possit, dum illa ad *v. 4.* solum pertinere viderur, quamvis Arcuario aliud placeat. Quamobrem optima ad dictum illud Paulinum est responsio, si dicamus, quod illud, velut conclusio, ex generali principio deducta, positive solum accipiendum sit; non autem ex eo a contrario sensu argumentari liceat, id quod in omnibus præceptis generalibus, ad certam personam applicatis, fieri solet & debet.

§. 43. Porro quemadmodum per divinam benedictionem Ismaëlis, quem Abrahamus ex ancilla susceperat, polygamia approbata censeretur nequit, quamvis id velit Aletheus *ib. 57.* ita nec ex eo, quod Deus *Lev. 18. & 20.* inter prohibitiones peccatorum carnalium non etiam prohibuerit polygamiam, ad ejus convenientiam cum lege concludi potest, quo tamen inclinatur idem *ib. 60. & 68.* Nam a defectu legis pœnalis ad legalitatem facti non semper recte concluditur, dum alia causæ adesse possunt, quæ ulteriorem vitii alicujus, quod forte frequentius est, quam ut sine detrimento reipublicæ aboleri queat, prohibitionem & pœnalem sanctionem dissuadent. Onanis, Judæ filii, exemplum *Gen. 38. v. 8. seq.* plane huc non pertinet, non enim ille ob monogamiam, id quod absurdis suis Syllogismis evincere vult Theophilus *ib. 65.* sed ob inobedientiam erga Deum, & ob invidiam erga demortuum fratrem, cui hæredem procreare nolebat, præmatura morte punitus est.

§. 44. Ex hæctenus dictis etiam corrumpitur *th. 66.* qua in *med. thesicos* asseritur, *fidem ab eo non violari, qui uxorem ducendo facultatem sibi reservaverit aliam quoque asciscendi.* Sed hæc

hæc facultas a polygamia patronis ficta est, ergo ejus reservatio viro nihil proderit, & multo minus verum est, quod vir, *si vel maxime totalem sui corporis usum addixisset* uni foeminae, *in male promissis fidem servare non teneatur*, cui egregia, si Diis placet, sententia etiam adstipulatur Arcuarius *sect. 2. c. 6. §. ult.* nam ratio, quam hic subjungit, quod scilicet *tale pactum ad essentiam conjugii non pertineat*, nec vera est, nec concessa male promissum evincit.

§. 45. Ad legem Zelotypias, marito concessa *Num. 5. v. 11.* quam Theophilus *tb. 69.* adducit ad probandam mariti præ uxore prærogativam, & quod illi, non vero huic concessum fuerit, in alterius fidem inquirere, probe respondet Meyerus *Ux. Christ. diff. 1. Sect. 4. c. 5. §. 1.* & sufficere potest, quod ex illo loco probari nequeat, conjugum æqualitatem hac in parte sublatam esse, & forte aliquis imperii maritalis effectus hicprehenditur, qui tamen ultra verba ac sententiam legis non extendendus est. Et eadem ratio esse videtur legis particularis *Deuterom. 22. v. 13. 20. 21.* quam Theophilus *tb. 70.* frustra urget *conf. Meyer. d. l. §. 4. 5.*

§. 46. In legibus Mosaicis *Deuterom. 21. v. 15. seqq.* quibus captiva foemina, si victori placeat, ducenda, vel, si non placeat, libere dimittenda præcipitur, & vir digamus, cujus altera uxor, quam remissiori amore prosequitur, filium primogenitum peperit, huic jus primogeniturae ex odio erga matrem auferre prohibetur, præsupposita polygamiae licentia, quæ in Israelitis erat, nil nisi naturalis æquitatis dictamina continentur; ipsius vero polygamiae moralitas hæcenus in medio relinquitur, frustra renitente Theophilo *tb. 72. 73.*

§. 47. In novo testamento nullam polygamiae prohibitionem contineri, Alerheus arbitratur *tb. 81. seqq.* sed rectius contrarium ea ratione asseritur, ut plura hujus generis decreta, in *S. Codice* occurrentia, congeniti luminis dictami-

na confirmare existimemus; mihi interim sufficit, quod ex eodem novo testamento nihil pro polygamia licentia afferri queat. Et simplicissimæ veritati contradicitur, quando Idem *th.* 84. ex dicto Apostoli *1. Cor. 7. v. 4. æqualem potestatem mulieris & mariti in corpora mutua non esse intelligendam* ait. Absurdum Simile, quod hic referre & pluribus refutare non attinet, inæqualitatem conjugum, a Theophilo laudatam, minime probat.

§. 48. Ad *thesin* 88. itidem parata est responsio. Theophilus putat, ideo, quod *polygamia* a multis ex *luxuria & inordinatis affectibus fuerit suscepta*, eam non esse rejiciendam, quia *hoc pacto ipsum conjugium e mundo tollendum* sit. Verum esto, quod hac sola ratione polygamia improbari nequeat, satis tamen est, quod aliis rationibus, quæ circa monogamiam non perinde occurrunt, id fieri queat, hinc dispar utriusque deprehenditur ratio; interim certum est, quod etiam circa monogamiam pravi affectus & excessus minime probandi, non raro occurrant.

§. 49. Tandem Aletheus *thesi* 90. opus male cœptum pessime finit, & in Christianos illos Legislatores, qui in polygamiam capitales pœnas sanxerunt, acriter invehitur. Sed vana est, sine viribus ira! hinc etiam spernenda est solennis ejus adhortatio ad Ecclesiæ Ministros, quos doctrinam, libro suo traditam, publice docere jubet. Reliqua, quæ in *polygam. triumph.* proponuntur, maximam partem ab exemplis, nihil probantibus, desumpta sunt, adeoque refutato fundamento, sua sponte ruunt.

§. 50. Restat, ut ex Daphnæo Arcuario nonnulla, quæ nondum adfuerunt, delibemus. Polygamiam præceptam Ille non statuit, nisi certis in casibus *sect. 4. c. 3. §. 9.* puta, si maritus uxore sua vel ob ejus morbum & infirmitatem haud frui, vel ob voluptuosam corporis sui constitutionem una

contentus esse non possit, vel uxor illi debitum conjugale re-
euset: tunc enim marito mandatum esse putat Arcuarius,
aliam priori addere uxorem, propter verba apostoli: *Me-
lius est nubere, quam uri. 1. Cor. 7. v. 9.*

§. 51. Sed vereor, ne dictum istud nimis violenter huc
applicetur: Apostolus enim ibi non loquitur de maritis, qui
certas ob causas uxoribus frui nequeunt, sed de viduis, &
iis, qui in coelibatu viventes, continentiae dono non gaudent.
Et, si uxor sua culpa renuit officium conjugale, a Magistra-
tu legitimis mediis ad id praestandum cogi potest ac debet;
si vero illa ob morbum, mariti desiderium implere nequit,
hic naturalis aequitatis dictamen consideret, quod Ulpianus
l. 22. §. 7. ff. sol. matr. proponit: *quid tam humanum est, in-
quiens, quam fortuitis casibus, mulieris maritum, vel uxorem
viri participem esse?* Imo, prout idem JCTus admonuit, di-
vortium etiam tali rerum statu, recte quandoque suscipie-
tur. Interim illum virum sana ratione uti non arbitror,
qui voluptatis affectum ita dominari patitur, ut una uxore
contentus esse nequeat. Allegatum ab Arcuario exem-
plum Philippi, Hassiae Landgravii, qui consilio Lutheri ali-
orumque Theologorum, ob complexionem sui corporis,
priori conjugii alteram superaddidit, nihil probat, cum non
exemplis, sed legibus vivendum sit, & homini conveniat,
libidinis castrum labore similique ratione minuere, non na-
turam variis irritamentis provocare, ac in ejus remedium
media non probanda adhibere. Et, si marito tale quid li-
ceat, uxori in pari casu idem concedendum erit, quod ta-
men ipse Arcuarius forte non admittet.

§. 52. In eo vero memoratus autor cum aliis polyga-
miae patronis convenit, quod illam licitam esse existimet,
quamvis sub initium cujusvis capituli nostrae sententiae adsti-
pulari videri velit. *Seff. 2. c. 3. §. 11.* praecipuum admittendae

polygyniæ argumentum esse existimatur, quod *Deus* in illo consilio, quo homini sociam creare constituit, *de uno loquatur matrimonio, in polygyniâ vero non unum, sed plura sint conjugia, in quorum quolibet juxta Dei voluntatem una sit sociâ. &c.* Sed plus arguitur, quam ponderis in illa ratione latet, nam eo ipso, quod *Deus* de uno loquatur matrimonio, monogamiæ præcepta, polygamiâ vero prohibita est, & Arcuarius a multitudine nuptiarum simplicium, post Adami celebratarum, ad plures simultaneas male infert.

§. 53. Simile, a voce *bauen* ex *Gen. 2. v. 22.* desumptum d. 1. §. 13. proluxa refutatione non indiget: nam a multitudine domorum, in quibus vir *diversis temporibus habitare potest*, ad pluralitatem uxorum, quibus ille (ut Arcuarius putat) *diversis temporibus officium suum præstare possit*, non recte inferri, facile liquet. Quare ad d. *Señ. c. 4.* progredior, ubi Arcuarius, postquam ex magno mariti erga uxorem amore, hunc pluribus exhiberi ac communicari non posse, in speciem probare conatus erat, huic argumento objici ait §. 1. *parentum amorem erga liberos omnem mariti affectum superare, & nihilominus eum in plures liberos perfecte diffundi posse, hinc quo minus maritus eodem affectu plures etiam prosequatur uxores, nihil obstare.* Verum uti disparem amoris parentalis & conjugalis esse rationem, nec ab illo ad hunc simpliciter inferri posse, nemo cum ratione negaverit: ita cur ab admissio etiam æquali plurium uxorum amore ad polygamiæ licentiam inferri nequeat, causæ aliæ ostendunt. Hinc quæ de aliis amoris speciebus amplius disserit Arcuarius d. §. pag. 70. sine effectu dicuntur.

§. 54. Simile, ex verbo *πρὸς ἑαυτὴν* *Matth. 19. v. 5.* desumptum §. 12. responsione proluxa non indiget: nam manifestum est, per illam vocem nil nisi arctissimam societatem, quæ inter conjuges est, indicari, quæ per phrasin: *erunt duo*

in carne una, iridem innuitur. Et falsum est, quod conjugium ad exemplum aliorum contractuum, & in specie societatis, pro modo factæ promissionis impleri possit, quo tendit Arcuarius *d. sect. 2. c. 6. §. 4.* quamvis enim in societate aliqua sociorum inæqualitas esse possit, *v. §. 2. f. de societ.* eam tamen inter conjuges hac in parte prohibet antecedens lex naturalis juxta ea, quæ supra hac de re disseruimus.

§. 55. Hæc cum ita sint, non concedendum erit Arcuario, quod prima polygamix prohibitio ex rationibus pontificiis fuerit facta *sect. 4. c. 4. §. 8.* maxime cum ante introductum sacrum dominatum, jam Imperatores in *l. 7. c. de Jud. & Cælic.* eam Judæis interdixerint; asperas tamen suo tempore esse rationes papales, negari nequit; hæc vero non impediunt, quo minus prohibitio naturalis maneat, eaque sanctione pœnali ab Imperantibus recte muniatur.

§. 56. Hinc inutilis est quæstio: *an consultum sit, ut polygamia in usum revocetur?* quam Arcuarius ventilat *sect. 4. c. 5.* & variis argumentis ficulneis affirmare conatur, in quibus recensendis & refutandis tempus terere non attinet, cum eorum levitas a quolibet facile cognosci possit, & eorum, quæ legibus divinis prohibentur, admissio extra sphæram prudentiæ humanæ sit constituta, quare huic capiti colophonem impono, & propositi mei memor, ad cætera dissertationis capita transeo.

CAPUT II.

De

Incestu Jure naturali prohibito.

SUMMARIA.

Incestus definitur & dividitur §. 1. an incestus sit contra jus divinum, discrepant autores §. 2. & gentium instituta §. 3. ejus

ejus prohibitio, quæ vulgo juri divino positivè tribuitur, legi natura adscribitur §. 4. cujus primæ ratio ab unitate carnis desumitur §. 5. dissentientibus respondetur §. 6. 7. altera prohibitionis ratio a natura sociali depromitur §. 8. 9. tertium argumentum ab incommodo admittæ concumbendi licentiæ desumitur §. 10. 11. quarto deficit finis legitimus §. 12. objectio ab Adami liberis desumpta removetur §. 13. pudor naturalis etiam facit ad prohibendas propinquorum nuptias §. 14. ut & reverentia filialis §. 15. contraria asserta removetur §. 16. ad exempla Abrahami §. 17. Leviratus Ebraeorum §. 18. & Thamaris respondetur §. 19.

§. I.

Incestus est concubitus personarum, nimis propinqua consanguinitate vel affinitate sibi invicem junctarum. Committitur vel contra jus divinum, vel humanum. Ad eum autem requiritur consanguinitas & affinitas, quarum intuitu leges conjugium prohibuerunt. Quæ vero consanguinitatis & affinitatis sit indoles ac computatio, id passim prolixè traditur, cui adeo transcribendo immorari non libet. *conf. Dn. Præses Juris privati l. 6. c. 3. Meyer Ux. Christ. diff. 2. cap. 2.*

§. 2. De incestu juris humani ut hic agatur, scopo meo non convenit; sed jam solum spectandum est, an quædam propinquarum personarum nuptiæ juri divino repugnent? qua in re mira autorum est dissonantia. Inter ascendentes & descendentes, non vero inter fratres & sorores, connubia ipso jure naturali prohibita censet Pufendorfius *J. N. G. l. 6. c. 1. §. 32. & 34. & Jctus Paulus in l. fin. ff. de R. N. jure gentium*, inquit, *incestum committere, qui ex gradu ascendentium & descendentium uxorem duxerit. conf. l. 14. §. 2. ff. cod.* alii e contrario plane nullam prohibitionem naturalem hic agnoscunt.

§. 3. Judæos ex jure naturali, quod ipsi etiam Noachidarum jus dixerint, pro illicitis nuptiis habuisse, quæ cum
matre

matre, noverca, sorore uterina & aliena uxore celebrarentur, refert, & simul Talmudicorum & Karzorum dissentum indicat Seldenus *Ux. Ebr. l. 1. c. 1. seq.* Quid de nuptiis inter patrem & filiam Arabes aliique populi senserint, aut adhuc sentiant, recenset Dn. Pufend. *d. l. §. 32. 33.* & conjugia inter fratrem & sororem multis gentibus licita fuisse, exemplo Dionysii Regis Egypti, & Cimonis Atheniensis constat. *conf. Pufend. d. l. §. 34.* Romanos e contrario ejusmodi nuptias nefarias censuisse, ex *l. 17. 39. 54. 56. ff. de R. N.* facile liquet.

§. 4. Plura alia ejus generis diversa populorum instituta ac mores passim deprehendere licet. Sed quænam ex diversis istis sententiis pro vera habenda est? Prohibitum esse matrimonium inter parentes & liberos, fratres & sorores, eosque, qui tam sanguinis, quam affinitatis vinculo sibi juncti parentum & liberorum instar sunt, & qui per affinitatem fratrum vel sororum vices gerunt, communiter statuunt, eamque prohibitionem ex lege divina positiva universali *Leg. 18.* repetunt, cui sententiæ præter alios adstipulatur Meyerus *Ux. Christ. diff. 2. c. 3. §. 1.* & eandem Dn. Thomasius quondam proposuit in *J. J. D. l. 3. c. 2. §. 246. 247.* quam tamen mutavit in *Grund E. des N. u. D. R. l. 3. c. 2. §. 33. 37. 38.* Ego ex libertate Academica, & sine præjudicio veritatis, nuptias modo memoratas mero jure naturali prohiberi censeo, & leges matrimoniales, in S. literis, præcipue *Levit. 18.* occurrentes, eatenus non positivas, sed naturalium dictaminum conclusiones esse existimo.

§. 5. Prævit autem in hac re Dn. Præses, cujus vestigia iterum legere, & rationes, *Observ. Pufendorff. 496. n. 3.* breviter adductas, paulo latius deducere licebit. Primum argumentum est, quod *inter personas memoratas sit aliqua unitas natura vero repugnet, ut quis secum ipso velut coeat, ac hac ratione genus humanum propaget.* Esse autem inter illas perso-

nas

nas aliquam sanguinis unionem atque communionem, insita earum erga se invicem pietas & tener amoris affectus satis, ut opinor, demonstrat, quamvis interdum in iis nonnulli occurrant, qui homines sint magis nomine quam re, quorum in tradenda regula, nulla est habenda ratio. Et, ut physicas rationes, quæ unionem istam clare probant, silentio præteream, ipse summus Legislator, naturalis legis optimus interpres, laudatam unionem satis indicat, quando *Lev. 18. v. 10.* expressis verbis ait: *ne detegas nuditatem neptis tuae, nam tua est nuditas*, quæ ratio adeo universalis est, ut ad reliquos cognatos & affines, quos §. 4. nominavi, non male extendatur.

§. 6. Sed excipit Excellentissimus Dn. Thomasius *J. D. l. 3. c. 2. §. 229.* illos, qui nuptiarum prohibitionem a sanguinis communiione derivant, *nodum arctare, non solvere, cum obscurissimum sit, quomodo communiio sanguinis physica possit producere effectum moralem.* Verum, si homini natura eadem esset cum brutis, & æque, ac hæc, ratione destitueretur, concederem, quod physica sanguinis communiio moralem effectum producere nequeat; cum autem summus Creator hominem ratione donaverit, eique sensum honesti indiderit, illæ ex hujus unionis atque communiionis consideratione non potest non rubore suffundi, si cum tali persona, quæ vel ipsum ex visceribus suis in hanc lucem edidit, vel quam ipse ex carne sua procreavit, vel denique cum qua ex eadem carne natus est, carnali modo congredi velit.

§. 7. Ut clarius nonnihil meam sententiam explicem, ab impossibilitate physica, quæ circa unum hominem ratione concubitus deprehenditur, ad impossibilitatem moralem, quæ, carne divisa, locum habeat, non male inferitur, eaque ratiocinatio perinde in natura fundata videtur, ac si a socialitate ad prohibitam proximi læsionem inferas. Hinc non

audiendos puto, qui, cessante unitate naturali, id quod v. gr. contingit, si pater filiam generavit, cessare quoque putant unitatem moralem. Porro ab adversariis solet objici, quod, si tanta inter dictas personas sit unitas, ex naturali amore, quem illæ erga se invicem fovent, matrimonia naturali jure iis sint permessa, cum nemo unquam carnem suam odio habuerit. Sed non crediderim, a communi omnium hominum amore & temperata philautia, quam laudata carnis unitas in personis, propinquitate conjunctis augere debet, ad conjugalem affectum, qui longe alius generis est, validum sumi argumentum, sive ab amore sociali ad libidinosum recte inferri.

§. 8. *Altera prohibitionis ratio hæc est, quod abhorreat a natura sociali, ut cognatio vix incepta in sua statim redeat initia, cum indoli vite socialis magis conveniat, ut illa latius spargatur.* Lege quippe naturali jubemur, cum alijs hominibus amicitiam colere, iisque humanitatis officia exhibere; cum autem ista obligatio nimis laxa sit, ac ab hominibus sæpe negligatur, expedit, ut illa per varia media ac pacta arctius constringatur, in quibus maxime idoneum est matrimonium, cum iis, qui extra familiam ac cognationem nostram constituti sunt, celebratum, quare sociali hominis naturæ conveniens est, ut hoc medio aliorum animi nobis magis magisque devinciantur.

§. 9. Ad hæc accedit, quod, si matrimonia cum personis ejusdem familiæ ineantur, magna etiam quoad opes, in præjudicium socialitatis, sit oritura inæqualitas. Gro-tius quidem *de J. B. P. l. 2. c. 5. §. 12.* cum alijs arbitratur, sententiam *de latius spargendis amicitijs*, quam pro defendenda naturali incestus prohibitione Plutarchus jam attulisse dicitur, *non tanti esse ponderis, ut, quod contra fiat, irritum aut illicitum censeri debeat.* Sed nec illa, quæ Gro-tius

tius profert, tantj sunt ponderis, ut me in assensum trahant. *Non, quod minus utile est, statim & illicitum esse* putat; sed si utilitas, ex nuptiis alienis proveniens, magnam humani generis partem ab inopia liberare potest, ea utique præcepta ac ejus omissio illicita intelligitur. Si exhibitio humanitatis aut collatio beneficiorum ex socialitate profuere censetur, cur non ex eodem fonte studium amicitiae latius spargendæ derivare liceat?

§. 10. Sequitur *tertia ratio*, quæ *admissam concubendi licentiam adulteris & stupris ansam præbituram* esse asserit. Sunt quidem etiam inter personas extraneas non infrequentia supra & adulteria; sed illa non parum auctum iri, si personis, inter quas tanta tamque arcta intercedit familiaritas, matrimonia permittantur, nullus dubito. Occasione enim & familiaritate promoveri venerem illicitam, quis nescit? utraque autem inter personas conjunctas maxima est, hinc, data matrimoniorum licentia, quin incommoda modo memorata prono cursu sint secutura, ambiendum non videtur, cum e contrario libidinis affectum nihil magis reprimat, aut plane extinguat, quam desperata conjugii affectatio.

§. 11. Idque tam in parentibus & liberis, quam fratribus ac sororibus cæterisque cognatis & affinibus, arctiori vinculo antea §. 4. notato conjunctis, metuendum esset, nisi obstaculum legis, effectus, quos furtivi amores non raro producere solent, per subsequens matrimonium legitimos reddere prohiberet. Atque hoc divinæ legi positivæ, nuptias fratrum ac sororum prohibenti, in specie ansam dedisse videtur Dn. Pufendorfio *J. N. G. l. b. c. 1. §. 34.* sed mihi omnes illæ prohibitiones, quæ in verbo revelato occurrunt, ac personarum supra memoratarum matrimonia ve-

tant, non sanctiones positivas, sed decreta naturalia continere videntur.

§. 12. Cæterum in tanta hominum multitudine, quæ hodie ubique viget, *nullus legitimus finis nominari posse videtur, ob quem matrimonia cognatorum appetenda sint*, quod *quartum* probandæ incestus prohibitionis argumentum est. Cum enim generis humani conservatio per matrimonia cum iis, qui arctiori consanguinitatis aut affinitatis vinculo nobis non conjunguntur, inita obtineri queat, ob hunc sane finem conjugium propinquorum non requiritur; nec alius occurrit, qui ejus licentiam tueatur; multæ autem rationes dantur, quæ illud naturæ humanæ repugnare ostendant. Quæ de servando familiarum splendore allegari solent, *vid. Grotius loco §. 9. citato*, defendendæ propinquorum conjunctioni non sufficiunt. Si autem ex speciali Dei mandato ea res habeat originem, tum exceptionem continet.

§. 13. Sic etiam facile corrumpunt, quæ de concubitu liberorum Adami, ex quo universum genus humanum progeneratum est, proferuntur: illi enim ex divino mandato tenebantur procreare genus hominum; nulli autem homines, præter fratres ac sorores in terra aderant, hinc necessitas, quæ alias legem non habet, hic quoque legis experta erat, ut non immerito mireris, Pufendorffium hac objectionem motum esse, quo minus nuptias inter fratres & sorores lege naturali illicitas diceret. Deus quidem, si ipsi ita placuisset, plus uno mortalium pari creare potuisset, sed id facere noluit, in cujus voluntate nobis acquiescendum; inde tamen non statim concludere licet, incestum jure naturali non esse prohibitum, aut, *non esse vero simile, Deum ejusmodi casum procurasse, ut omnino vis legi nature esset inferenda*: nam nulla

nulla vis laudatæ legi infertur; sed ea ab initio ita formata est, ut hic casus esset exceptus, nec illa filios Adami obligaret, sed genere humano multiplicato, demum vim suam regulariter exfereret, quare nec Dei dispensationem contra legem naturalem hoc in casu fingendam esse, recte admonuit Meyerus *Ux. Christ. diff. 2. c. 2. §. 32.*

§. 14. Rationibus hæctenus expositis si naturalem pudorem atque verecundiam addere velis, non refragabor, illa enim ex fundamentis antea laudatis habere originem ac juri naturali consentanea esse, ex dictis consequi existimem. Putat equidem Dn. Thomasius *J. J. D. l. 3. c. 2. §. 244.* si pudoris tanta vis foret in matrimoniis, *nulla conjugia admittenda esse, cum omnes homines causam pudoris in se deprecendant.* Sed respondeo; hunc pudorem consideratione præcepti divini, quo homines ad procreandam sobolem obligantur, facile superare ac evanescere, quale præceptum in nuptiis propinquorum non occurrit, sive: non pudorem solum, sed aliis fundamentis subnixum, hic allegandum esse.

§. 15. Et eandem forte vim in asserenda conjunctionis propinquæ prohibitione, reverentia filialis habere potest, quamvis Dn. Thomasius *d. l. §. 232.* iterum dissentiat, cujus ratio tamen, quod scilicet *majorem, quam liberi parentibus, reverentiam debeant subditi Imperantibus,* & inter hos nihilominus matrimonium jure contrahi possit, non adeo firma videtur: nam in Imperante & subdita præter reverentiam nulla alia ratio, matrimonio obstans, occurrit; cum autem ejusmodi rationes aliz in conjugis parentum & liberorum adsint, reverentiæ quoq; aliquæ partes in hoc negotio assignari possunt, nec rationes, quæ simul sumptæ aliquam thesin confirmant, a se invicem divellendæ sunt.

§. 16. Nec admittendum esse arbitror, quod *incestus linea recta adversetur tantum regulis honestatis & decori*, quas a justitiæ regulis separat Dn. Thomasius in *Grund L. des N. u. V. B. l. 3. c. 2. §. 37.* hujus enim distinctionis solidam rationem nec hic, nec alibi perspicere possum, quemadmodum nec illi sententiæ subscribendum esse, puto, quæ *conjugium inter fratres & sorores juri gentium repugnare* tradit, quia apud omnes gentes fratres & sorores simul educuntur: nam hoc pacto per jus gentium nuda plurium gentium consuetudo, quæ nullam legem facit, intelligitur, aut si hoc nomine jus naturæ intelligatur, in terminis luditur.

§. 17. Restat, ut S. Scripturæ loca, quæ meis de naturali incestus prohibitionem assertis adversari videntur, paucis adhuc perlustrentur. Postquam autem difficultatem, quæ circa matrimonia filiorum Adami moveri solet, pro viribus jam sustuli §. 13. h. sequitur exemplum Abrahami, qui sororem in conjugio se habere ipse fatetur *Gen. 20. v. 12.* Sed Ebrææ linguæ peritis hic inter se non convenit, utrum per illam soror consanguinea, v. Pufend. *J. N. G. l. 6. c. 1. §. 34.* an fratris filia intelligenda sit, quod ultimum probat, & simul, *Abrahamum ab omni peccato hac in re non videri absolvendum*, putat Meyerus *Ux. Christ. diff. 2. c. 5. §. 35.* quam sententiam auctori suo defendendam relinquo. Non improbableem videtur, si in hoc aliisque ejus generis exemplis *conf. Jos. 15. v. 17. Judic. 1. v. 13.* exceptionem non ex dispensatione superveniente, sed originaria legis naturalis constitutione profectam asseramus.

§. 18. Ordo me perducit ad *Deuteron, cap. 25. v. 5. seq.* ubi Deus populo Israelitico disertis verbis præcipit, ut, mortuo sine liberis fratre, viduam defuncti frater ducat &c.

Quam-

Quamvis autem hæc lex sit particularis, & solam Ebræorum gentem obligaverit, id tamen adhuc scrupulum movet, quod Deus ejusmodi matrimonium, quod contra naturalem legem regulariter esse hæctenus dixi, expressis verbis præceperit. Sed, si rem recte perpendamus, hic iterum exemplum esse deprehendimus, in quo non lex naturalis mutatur, sed circumstantia & ratio, cui dicta lex innititur, cessant, adeoque exceptio occurrit. Cujus admittendæ rationes Sapientissimum Legislatorem habuisse, uti humana curiositas, puto, non negabit, ita ex singulari status Judaici ratione, ad conservandas tribus ac domos Israelitarum matrimonium cum fratria Deum admisisse, probabile est.

§. 19. Ad objectionem, quam ex 2. Sam. 13. v. 13. afferre solent, facilis erit responsio. Thamar Ammoni fratri suo, stuprum tentanti, respondebat: *loquere de me descendam cum Rege, ille me tibi non depegabit*, ex quo matrimonia fratrum & sororum eo tempore licita non immerito colligas. Quomodo ex scitis Ebræorum ad hanc objectionem responderi soleat, referunt Pufend. *J. N. G. l. 6. c. 1. §. 37.* & Meyer. *Ux. Christi. diff. 2. c. 5. §. 36. in fine.* Sed planissima videtur responsio, quam Meyerus *d. §. 36. in pr.* ex Magistro quodam recenset, nimirum *nihil aliud fuisse hæc verba Thamaris, quam vana solatia, quibus Ammonem blande divertere & repellere voluerit*, id quod ex iis, quæ præcedunt, facile colligitur. Illud certum, sententiam Thamaris sive seriam, sive affectatam juri naturali non derogare.

CA-

CAPUT III.

De

Divortio Jure naturali prohibito.

SUMMARIA.

Divortii definitio & varia acceptio §. 1. an conjugium sit indissolubile? in eo dissentiunt §. 2. affirmativa tamen placet, & juri natura tribuitur §. 3. ac ex socialitate probatur §. 4. 5. cui accedit altera ratio ab incommodis divortiorum defumta §. 6. qua præterea bono fine destituuntur §. 7. contraria sententia refutatur §. 8. divortia impediunt educationem liberorum §. 9. ad exempla Ebraeorum & Grotii sententiam respondetur §. 10. Arouarii asserta excutiuntur §. 11. 12. ob legitimas causas matrimonium dissolvi potest §. 13. quæ varie sunt §. 14. & tam uxori, quam marito divertendi licentiam naturaliter tribuunt §. 15. finis dissertationi imponitur §. 16.

§. 1.

Divortium hic est dissolutio vinculi conjugalis, mutuo conjugum consensu facta. Non ergo illa matrimonii dissolutio hic intelligitur, quæ per unius conjugis mortem fit, nec nullitatis declaratio huc pertinet, qua conjugium propter efficacem errorem, dolum, vel incapacitatem statim ab initio nullum est, & pro tali declaratur, nec nobis sermo est de separatione a thoro & mensa, aut de divortio, quod ob alterius conjugis delictum, vel etiam justam causam supervenientem suscipitur, hoc enim jure naturali non prohibetur, sed de plena matrimonii dissolutione, mutuo conjugum consensu ob nullas, vel leves causas facta.

§. 2. Hic autem videndum est, an societas conjugalis regulariter sit indissolubilis? qua in re nec scriptores rerum
mo-

moralium, nec mores gentium conveniunt. Ebræos ob causam non adeo gravem uxoribus repudia mittere potuisse, ex *Deuteron. 24.* aliisque S. literarum locis est notissimum. *consf. Selden. Ux. Ebr. l. 3. c. 19. seqq.* Et quamvis in populo Judaico maritis solum, non uxoribus, divortium permissum esset, apud Romanos tamen & Græcos utrique conjugii hoc licuit, id quod etiam cognoscere licet ex *l. 3. 4. 5. 6. 11. ff. de divort.* de aliis gentibus videatur *Dn, Pufend. J. N. G. l. 6. c. 1. §. 20.*

§. 3. Sed quemadmodum consuetudines gentium legem non constituunt: ita an jure divino matrimonia sint indissolubilia, & divortia prohibita, jam quaeritur. Meyerus *Ux. Christ. diss. 3.* hanc quaestionem affirmans, ex S. literis prohibitionem repetit, cujus sententiæ quoque olim fuit *Dn. Thomasius J. J. D. l. 3. c. 3. §. 49.* sed eam mutavit in *Grund & des N. und B. X. l. 3. c. 2. §. 17.* interim illa haftenus fere recepta fuit. Mihi vero nunc illa placet, quæ naturam tam arctæ conjunctionis ostendere, putat, matrimonium debere esse perpetuum, nisi principalia pacti matrimonialis capita fuerint violata, quæ verba sunt *Dn. Pufendorffii de O. H. C. l. 2. c. 2. §. 6.* cui sententiæ accedit *Dn. Præses,* eamque tribus rationibus, quas iterum paucis illustrare conabor, confirmat *Obsf. Pufend. 480. n. 2.*

§. 4. Primum itaque *leviras,* qua ob nullas, vel vanas causas conjugium dirimitur, natura hominum sociali baud convenit. Etenim ad perpetuam secum invicem colendam amicitiam, hominum genus obligatur, hinc ii, qui in arctissimam societatem, qualis sane conjugalis est, junguntur, ut eam perpetuo conservent, natura socialis manifeste exigit. Nec instabilem variumque affectum mihi objici patior, nam hæc *leviras* est, naturæ sociali repugnans. Uterque potius
G con-

conjugum eo conitti debet, ut nulla inter eos discordia oriatur. Quod si tamen alterius mores plane intolerabiles sint, tum innocenti ex alterius delicto jus divertendi naturaliter acquiri concesserim.

§. 5. Ab adversariis quidem urgeri solet, si mutuo dissensu conjugia dirimantur, neutram partem lædi, sed respondeo, moralem consentiendi facultatem per allatam rationem utriq; conjugum negari, & hominis dignitati, quæ præ reliquis animantibus a Creatore donatus est, minime conveniens existimo, ut homo more pecudum modo hoc, modo illud diversi sexus individuum amet, cum eoque sobolis procreationem intendar.

§. 6. Huic accedit *alterum* argumentum, quo, ejusmodi divertendi licentiam *adulteris & stupris locum facere*, recte dicitur. Uti enim homines in libidinem sunt proclives, ita dubitandum non est, quin, si affectus, ob quem olim conjugem dimittere visum est, deserbuerit, antiqui amores repetantur, intima illa familiaritate, quæ dudum contracta fuit, conatus hosce solerter promovente.

§. 7. Præterea divertendi licentiæ *bonus aliquis finis assignari nequit*, quæ *tertia* est ratio, ob quam divortia naturali jure prohiberi censemus. Plurima quidem bona ex divortii sibi pollicetur Arcuarius *sect. 4. cap. 5.* Sed rationes ejus magis oratorio furo & adulatione, quam solido fundamento nituntur. Ostentat quidem simul divinum consilium, quo Deus *Malach. 2. v. 16.* divortium svadet; sed illud ex hypothesi, qua Judæis ob cordis durtiem, ut Salvator noster ait, divortia permissa erant, & quæ jus non arguit, resultasse facile liquet.

§. 8. Et immature Arcuarius invehitur in illum morem, quo conjuges ob intolerabiles mores a thoro & mensa
sepa-

separantur, manente vinculo conjugali. Sunt enim hic distinguenda tempora & finis separationis, nam. si illa ad breve tempus suscipiatur eum in finem, ut discordes conjuges ad concordiam revocentur, ea bene se habet; si vero conjuges in perpetuum a se invicem eo, quem dixi, modo separantur, tum fateor, hoc ab omni contradictione vix liberari posse, dum matrimonium adesse dicitur, ubi conjuges debita conjugalia a se invicem postulare vetantur. *conf. Du. Pufendorf. J. N. G. l. 6. c. 1. §. 22.* Quæ porro ad probandam divortii utilitatem ab Arcuario proferuntur *d. l. §. 3.* ea omnia ita comparata sunt, ut divertendi licentiam in genere non evincant.

§. 9. Ad hæc accedit, quod in judicanda divortiorum moralitate non ad solos conjuges, sed & communes eorum liberos respiciendum sit. Illos autem, permissis divortiiis, non eo, qui sociali ac rationali hominum naturæ convenit, modo educatum iri, certum est: communi enim consilio & auxilio educationem rectius peragi, quam si uni conjugum adferendum hoc onus sæpe impari eadem incumbat, negandum non videtur, hinc, aliis argumentis concurrentibus, huic etiam aliquis locus non male relinquitur.

§. 10. His assertis neutiquam obsunt exempla S. Codicis, quæ divortia populo Israëlitico permessa fuisse ostendunt; a tolerantia enim, quæ in illis occurrit, ad legem, vel legis dispensationem non recte inferitur, quare, mea sententia, Grotius fallitur, quando *in tr. de J. B. P. l. 2. c. 5. §. 9.* putat, Deo quidem *gratissimum esse, ut perpetua sit conjugum conjunctio, non tamen eo evinci, a Deo jam tunc imperatum, ne qua de causa fœdus illud solveretur.* Nam quod Deo gratissimum esse scimus, a nobis faciendum est; Grotium vero ex falsa novæ legis, in novo testamento conditæ, per-

suasione, ad istam sententiam perductum esse, facile liquet.

§. 11. Quid Arcuarius de divortiorum licentia statuat, paucis adhuc videndum est ex *sect. 1. cap. 5.* Licita esse divortia, ille probare conatur partim per præjudicia humanæ autoritatis, partim per exempla Judaica. Sed hæc nihil probare, modo admonui §. 7. b. & irritus labor est, quem Arcuarius *d. l. §. 5.* in concilianda, ut putat, diversa Dei voluntate, quam in prima conjugii institutione & divortii apud Judæos permissione revelaverit, impendit, ac eo sine ad mutatum hominis per lapsum protoplastorum statum provocat: nam uti divortiorum prohibitio non ex primæva conjugii institutione unice repetenda est, sed naturali lege primario nititur, ita Deum positive illa permisisse hactenus nondum probatum est.

§. 12. Imbecillius argumentum est, quod ab hominum constitutione petitur, hæc enim divinæ legi derogare neutiquam potest. Quamvis ergo Græci Imperatores in *l. 8. C. de repud. Nov. 22. cap. 4. 5. 9. 15. & Nov. 140.* multas divortiorum causas admiserint, illas tamen, si adulterium excipias, legitimas esse dirimendoque matrimonio sufficere, nondum probatum est, ut taceam, quasdam, impuros fontes, ex quibus profluunt, satis ostendere, quo referas servilem conditionem & monachismum. *d. Nov. 22. c. 5. 9.* hinc tantum abest, ut legum illarum latores a Principibus Protestantibus imitandi sint, quod Arcuarius *d. c. 5. §. ult.* suadet, ut potius eorum decreta, si in usu alicubi essent, quam citissime sint abolenda. Æque parum valent in hac materia, Ecclesiæ Patrum autoritas & *l. 60. 61. 62. ff. de donat. inter V. & U.* ad quas Arcuarius provocat.

§. 13. In eo autem Arcuario consentio, quod, legitimis

mis divortiorum causis existentibus, illa etiam naturali jure permilla, imo quandoque, ad majora mala evitanda, præcepta sint. Numerus autem causarum mero jure naturali determinatus non est. Forte non erravero, si cum Pufendor-
fio J. N. G. l. 6. c. 1. §. 21. & Dn. Præsidi Observ. Pufend. 490. & J. pr. l. 6. c. 5. §. 12. pronunciem, quod, *si essentialia matrimonialis contractus capita ab uno conjugum violentur, & ita aliquid contra principalem matrimonii finem committatur, innocenti, ex præscripto juris naturalis, competat libertas a conjugio recedendi, alterum 3; conjugem dimittendi.*

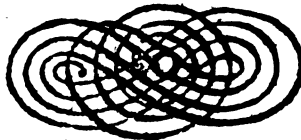
§. 14. Eum enim in finem incuntur matrimonia, ut conjuges, in perpetua pace ac mutuo amore viventes, genus suum propagent? quod si vero alter conjugum pacem domesticam perpetuo turbet, nec ab hac turbatione legitimis mediis amoveri queat, vel officia, ad sobolis procreationem necessaria, præstare recuset, vel illam impediat, aut alio modo conjugalem fidem violet, tum sane præfixus scopus matrimonii non solum non impetratur, sed & socialitas maxime turbatur, quare ad tollenda illa mala divortio opus est. Atque eo tendunt omnes causæ, a Dn. Pufend. *d. l.* & Dn. Præsidi *J. pr. d. l. §. 13. 14.* recensitæ, nimirum adulterium, malitiosa desertio, pertinax debiti conjugalis denegatio, insidiæ vitæ, vel mariti virilitati structæ, & denique abortus procuratio. An vero ob supervenientem conjugum inhabilitatem matrimonia dirimi queant, peculiaris quæstio est, quam nec semper, nec nunquam affirmandam esse arbitror.

§. 15. De cætero utrique conjugi, si justæ causæ adsint, æqualem divertendi licentiam jure naturali competere arbitror. Quæ Arcuarius *Secl. 1. c. 5. §. 6.* in contrarium disserit, uti ex aliis hypothesis deducuntur, ita nec

in se vera sunt: nam dictum *Malach. 2. v. 14. seqq.* ad Christianos non pertinere, supra jam admonitum est, & obedientia uxoris erga maritum tanti momenti non est, ut hæc ob eam deterioris conditionis, quam maritus, esse debeat. Quod denique ex Arcuarii sententia *d. 1. §. 10. & 18. Salvator noster causas divortiorum non magis restrinxerit, ac illæ erant in V. T.* id a nemine, qui levitatem divortiorum Judaicorum intelligit, concessum iri arbitror.

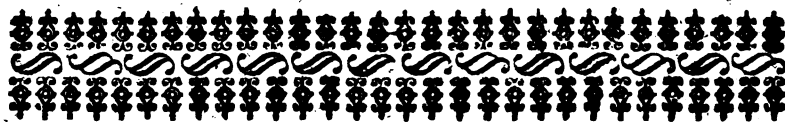
§. 16. Atque hæc sunt, quæ de polygamia, incestus & divortii prohibitionem juxta legem naturalem differere licuit. Exactas accuratasque demonstrationes nec polliceor, nec illæ a mea ætate expectari possunt. Interim tamen non dubito, quin, si ii, qui has literas tractant, serio magis naturam humanam expendant, eandem officiorum conjugum certitudinem deprehensuri sint, quam quoad officia socialia, ad hominum conversationem spectantia, magno consensu hactenus admiserunt. Ego vero tenues hæc meditationes æquo lectorum judicio submitto, ac me meaque studia qualia qualia eorum benevolentia ac favori etiam atque etiam commendo.

F I N I S.

NO.

NOBILISSIMO
 DN. RESPONDENTI
 COGNATO SUO DILECTISSIMO
 S. P. D.
 D. GOTTLIEB GERHARD TITIUS.

Ingenii vires differendo periclitaturus,
 elegisti Thema non novum quidem,
 aut quod specioso titulo se commen-
 det, arduum tamen, & in quo doctis-
 simi quique Juris Naturalis Scriptores fere hesi-
 tant. Temerarium Te dicerem, nisi & occasio
 qua Te ad illud tractandum permovit, &
 promittitudo, qua inter breve tempus, propo-
 situm executus es, consilii tui innocentiam ac
 simul eximiam in studia propensionem mihi
 satis adprobarent. Honesto igitur desiderio tuo,
 quo meum quaecumque Moderamen expetiisti,
 deesse religioni duxi, quemadmodum etiam ni-
 hil, quoad Thematibus Summam, mutare volui,
 quo

quo scilicet Ipse olim iudices, num atas magis
 provec̄ta in hisce meditationibus aliquid mu-
 tandum reperiat. Imitare interim Patrem
 Tuum, insignem, dum viveret, pietate & eru-
 ditione Jctum. Sic non dubito, quin eos in
 Studio juris factururus sis progressus, quo, prout
 Supremo rerum humanarum Arbitro visum
 fuerit, vel Patria utiles aliquando prestare
 operas, vel alia in Statione partes demandatas
 rite explere queas. Ego vero Tibi Tuisque
 Studiis divinam benedictionem ac Bonorum
 favorem ex animo apprecor. Scrib. Lips.
 d. 8. April. 1712.

